

॥ Shri Hari ॥ 1550
Śrī Rāmacaritamānasa
Sundarakāṇḍa
(A Romanized Edition)

॥ Shri Hari ॥

Śrī Rāmacaritamānasa
Sundarakāṇḍa
(A Romanized Edition)

Gita Press, Gorakhpur

॥ ॐ श्रीपरमात्मने नमः ॥

भगवान् श्रीजानकीनाथकी आरती

ॐ जय जानकिनाथा, हो प्रभु जय श्री रघुनाथा ।
दोऊ कर जोड़े विनवौं, प्रभु मेरी सुनो बाता ॥ ॐ ॥
तुम रघुनाथ हमारे, प्राण पिता माता ।
तुम हो सजन संग्गाती, भक्ति मुक्ति दाता ॥ ॐ ॥
चौरासी प्रभु फन्द छुड़ावो, मेटो यम त्रासा ।
निश दिन प्रभु मोहि राखो, अपने संग साथा ॥ ॐ ॥
सीताराम लक्ष्मण भरत शत्रुहन, संग चारौं भैया ।
जगमग ज्योति विराजत, शोभा अति लहिया ॥ ॐ ॥

॥ Om Śrī Paramātmāne namaḥ ॥

Bhagavān Śrī Jānakīnāthakī Āratī

om̐ jaya jānakināthā, ho prabhu jaya śrī raghunāthā,
doū kara joRe vinavaū, prabhu merī suno bātā .om̐.
tuma raghunātha hamāre, prāṇa pitā mātā,
tuma ho sajana sāgātī, bhakti mukti dātā .om̐.
caurāsī prabhu phanda chuRāvo, meṭo yama trāsā,
niśa dina prabhu mohi rākho, apāne saṅga sāthā .om̐.
sītārāma lakṣmaṇa bharata śatruhana, saṅga cāraū bhaiyā,
jagamaga jyoti virājata, śobhā ati lahiyā .om̐.

हनुमत नाद बजावत, नेवर ठुमकाता ।
 कंचन थाल आरती, करत कौशल्या माता ॥ ॐ ॥
 किरिट मुकुट कर धनुष विराजत, शोभा अति भारी ।
 मनीराम दरशन कर, तुलसिदास दरशन कर, पल-पल बलिहारी ॥ ॐ ॥
 जय जानकिनाथा, हो प्रभु जय श्री रघुनाथा ।
 हो प्रभु जय सीता माता, हो प्रभु जय लक्ष्मण भ्राता ॥ ॐ ॥
 हो प्रभु जय चारों भ्राता, हो प्रभु जय हनुमत दासा ।
 दोऊ कर जोड़े विनवों, प्रभु मेरी सुनो बाता ॥ ॐ ॥

hanumata nāda bajāvata, nevara ṭhumakātā,
kaṁcana thāla āratī, karata kauśalyā mātā .om.
kiriṭa mukuṭa kara dhanuṣa virājata, śobhā ati bhārī,
manīrāma daraśana kara, tulasidāsa daraśana kara, pala-pala balihārī .om.
jaya jānakināthā, ho prabhu jaya śrī raghunāthā,
ho prabhu jaya sītā mātā, ho prabhu jaya lakṣmaṇa bhrātā .om.
ho prabhu jaya cāraṅ bhrātā, ho prabhu jaya hanumata dāsā,
doū kara joRe vinavaṅ, prabhu merī suno bātā .om.

॥ ॐ श्रीपरमात्मने नमः ॥

प्रनवउँ पवनकुमार खल बन पावक ग्यानघन ।
जासु हृदय आगार बसहिं राम सर चाप धर ॥

किष्किन्धाकाण्ड

[दोहा २९]

बलि बाँधत प्रभु बाढ़ेउ सो तनु बरनि न जाइ ।
उभय घरी महँ दीन्हीं सात प्रदच्छिन धाइ ॥
अंगद कहइ जाउँ मैं पारा ।
जियँ संसय कछु फिरती बारा ॥

॥ Om Śrī Paramātmāne namaḥ ॥

pranavaṁ pavanakumāra khala bana pāvaka gyānaghana,
jāsu hṛdaya āgāra basahī rāma sara cāpa dhara.

Kiṣkindhākāṇḍa

[Dohā 29]

bali bād̥hata prabhu bāRheu so tanu barani na jāi,
ubhaya gharī mahā dīn̥hī sāta pradacchina dhāi.

Caupāi :

**aṁgada kahai jāṁ maī pārā,
jiyā saṁsaya kachu phiratī bārā.**

जामवंत कह तुम्ह सब लायक ।
 पठइअ किमि सबही कर नायक ॥
 कहइ रीछपति सुनु हनुमाना ।
 का चुप साधि रहेहु बलवाना ॥
 पवन तनय बल पवन समाना ।
 बुधि बिबेक बिग्यान निधाना ॥
 कवन सो काज कठिन जग माहीं ।
 जो नहिं होइ तात तुम्ह पाहीं ॥
 राम काज लागि तव अवतारा ।
 सुनतहिं भयउ पर्वताकारा ॥
 कनक बरन तन तेज बिराजा ।

jāmavaṁta kaha tumha saba lāyaka,
paṭhaia kimi sabahī kara nāyaka.
kahai rīchapati sunu hanumānā,
kā cupa sādhi rahehu balavānā.
pavana tanaya bala pavana samānā,
budhi bibeka bigyāna nidhānā.
kavana so kāja kaṭhina jaga māhī,
jo nahī hoi tāta tumha pāhī.
rāma kāja lagi tava avatārā,
sunatahī bhayau parbatākārā.
kanaka barana tana teja birājā,

मानहुँ	अपर	गिरिन्ह	कर	राजा ॥
सिंहनाद	करि	बारहिं	बारा ।	
लीलहिं	नाघउँ	जलनिधि	खारा ॥	
सहित	सहाय	रावनहि	मारी ।	
आनउँ	इहाँ	त्रिकूट	उपारी ॥	
जामवंत	मैं	पूँछउँ	तोही ।	
उचित	सिखावनु	दीजहु	मोही ॥	
एतना	करहु	तात	तुम्ह	जाई ।
सीतहि	देखि	कहहु	सुधि	आई ॥
तब	निज	भुज	बल	राजिवनैना ।
कौतुक	लागि	संग	कपि	सेना ॥

mānahū apara girinha kara rājā.
simhanāda kari bārahī bārā,
līlahī nāghauḥ jalanidhi khārā.
sahita sahāya rāvanahi mārī,
ānaū ihā trikūṭa upārī.
jāmavamta maī pūchaū tohī,
ucita sikhāvanu dījahu mohī.
etanā karahu tāta tumha jāī,
sītahi dekhi kahahu sudhi āī.
taba nija bhujā bala rājivanainā,
kautuka lāgi saṁga kapi senā.

[छन्द]

कपि सेन संग सँघारि निसिचर रामु सीतहि आनिहैं ।
 त्रैलोक पावन सुजसु सुर मुनि नारदादि बखानिहैं ॥
 जो सुनत गावत कहत समुझत परम पद नर पावई ।
 रघुबीर पद पाथोज मधुकर दास तुलसी गावई ॥

[दोहा ३० (क)]

भव भेषज रघुनाथ जसु सुनहिं जे नर अरु नारि ।
 तिन्ह कर सकल मनोरथ सिद्ध करहिं त्रिसिरारि ॥

[सोरठा ३० (ख)]

नीलोत्पल तन स्याम काम कोटि सोभा अधिक ।
 सुनिअ तासु गुन ग्राम जासु नाम अघ खग बधिक ॥

[Chanda]

kapi sena saṁga sāghāri nisicara rāmu sītahi ānihaṁ,
trailoka pāvana sujasu sura muni nāradādi bakhānihaṁ.
jo sunata gāvata kahata samujhata parama pada nara pāvai,
raghubīra pada pāthoja madhukara dāsa tulasī gāvai.

[Dohā 30 ka]

bhava bheṣaja raghunātha jasū sunahṁ je nara aru nāri,
tinha kara sakala manoratha siddha karahṁ trisirāri.

[Sorathā 30 kha]

nīlotpala tana syāma kāma koṭi sobhā adhika,
sunia tāsū guna grāma jāsu nāma agha khaga badhika.

ॐ

श्रीरामचरितमानस सुन्दरकाण्ड

श्लोक

शान्तं शाश्वतमप्रमेयमनघं निर्वाणशान्तिप्रदं
ब्रह्माशम्भुफणीन्द्रसेव्यमनिशं वेदान्तवेद्यं विभुम् ।
रामाख्यं जगदीश्वरं सुरगुरुं मायामनुष्यं हरिं
वन्देऽहं करुणाकरं रघुवरं भूपालचूडामणिम् ॥ १ ॥

Om
Śrī Rāmacaritamānasa
(Sundarakāṇḍa)

Śloka

śāntam śāśvatamaprameyamanagham nirvāṇaśāntipradam
brahmāśambhuphaṇīndrasevyamaniśam vedāntavedyam vibhum,
rāmākhyam jagadīśvaram suragurum māyāmanuṣyam harim
vande'ham karuṇākaram raghuvaram bhūpālacūḍāmaṇim .1.

नान्या स्पृहा रघुपते हृदयेऽस्मदीये

सत्यं वदामि च भवानखिलान्तरात्मा ।

भक्तिं प्रयच्छ रघुपुङ्गव निर्भरां मे

कामादिदोषरहितं कुरु मानसं च ॥ २ ॥

अतुलितबलधामं

हेमशैलाभदेहं

दनुजवनकृशानुं ज्ञानिनामग्रगण्यम् ।

सकलगुणनिधानं

वानराणामधीशं

रघुपतिप्रियभक्तं वातजातं नमामि ॥ ३ ॥

nānyā sprhā raghupate hṛdaye'smadiye
satyaṁ vadāmi ca bhavānakhilāntarātmā,
bhaktiṁ prayaccha raghupuṅgava nirbharāṁ me
kāmadidoṣarahitaṁ kuru mānasaṁ ca .2.

atulitabaladhāmaṁ hemaśailābhadehaṁ
danujavanakṛśānuṁ jñānināmagragaṇyam,
sakalaguṇanidhānaṁ vānarāṇāmadhīśaṁ
raghupatipriyabhaktaṁ vātajātaṁ namāmi .3.

चौपाई

जामवंत के बचन सुहाए ।
 सुनि हनुमंत हृदय अति भाए ॥
 तब लागि मोहि परिखेहु तुम्ह भाई ।
 सहि दुख कंद मूल फल खाई ॥
 जब लागि आवौं सीतहि देखी ।
 होइहि काजु मोहि हरष बिसेषी ॥
 यह कहि नाइ सबन्हि कहूँ माथा ।
 चलेउ हरषि हियँ धरि रघुनाथा ॥

Caupāi :

**jāmavaṁta ke bacana suhāe,
suni hanumaṁta hṛdaya ati bhāe.**

**taba lagi mohi parikhehu tumha bhāi,
sahi dukha kaṁda mūla phala khāi.**

**jaba lagi āvaũ sītahi dekhī,
hoihi kāju mohi haraṣa biseṣī.**

**yaha kahi nāi sabanhi kahũ māthā,
caleu haraṣi hiyaṁ dhari raghunāthā.**

सिंधु तीर एक भूधर सुंदर ।
 कौतुक कूदि चढ़ेउ ता ऊपर ॥
 बार बार रघुबीर सँभारी ।
 तरकेउ पवनतनय बल भारी ॥
 जेहिं गिरि चरन देइ हनुमंता ।
 चलेउ सो गा पाताल तुरंता ॥
 जिमि अमोघ रघुपति कर बाना ।
 एही भाँति चलेउ हनुमाना ॥

sim̄dhu tīra eka bhūdhara sum̄dara,
kautuka kūdi caRheu tā ūpara.

bāra bāra raghubīra sābhārī,
tarakeu pavanatanaya bala bhārī.

jeh̄ giri carana dei hanumaṁtā,
caleu so gā pātāla turaṁtā.

jimi amogha raghupati kara bānā,
ehī bhāti caleu hanumānā.

जलनिधि रघुपति दूत बिचारी ।
 तैं मैनाक होहि श्रमहारी ॥

दोहा

हनूमान तेहि परसा कर पुनि कीन्ह प्रनाम ।
 राम काजु कीन्हें बिनु मोहि कहाँ बिश्राम ॥ १ ॥

चौपाई

जात पवनसुत देवन्ह देखा ।
 जानैं कहुँ बल बुद्धि बिसेषा ॥
 सुरसा नाम अहिन्ह कै माता ।
 पठइन्हि आइ कही तेहिं बाता ॥

**jalanidhi raghupati dūta bicārī,
taṛ maināka hohi śramahārī.**

Dohā :

hanūmāna tehi parasā kara puni kīnha pranāma,
rāma kāju kīnhē binu mohi kahā biśrāma.1.

Caupāi :

**jāta pavanasuta devanha dekhā,
jānaṛ kahū bala buddhi biseṣā.**

**surasā nāma ahinha kai mātā,
paṭhainhi āi kahī tehī bātā.**

आजु सुरन्ह मोहि दीन्ह अहारा ।

सुनत बचन कह पवनकुमारा ॥

राम काजु करि फिरि मैं आवौं ।

सीता कइ सुधि प्रभुहि सुनावौं ॥

तब तव बदन पैठिहउँ आई ।

सत्य कहउँ मोहि जान दे माई ॥

कवनेहुँ जतन देइ नहिं जाना ।

ग्रससि न मोहि कहेउ हनुमाना ॥

āju suranha mohi dīnha ahārā,
sunata bacana kaha pavanakumārā.

rāma kāju kari phiri maṅ āvaṅ,
sītā kai sudhi prabhuhi sunāvaṅ.

taba tava badana paiṭhihaṅ āī,
satya kahaṅ mohi jāna de māī.

kavanehū jatana dei nahī jānā,
grasasi na mohi kaheu hanumānā.

जोजन	भरि	तेहिं	बदनु	पसारा ।
कपि	तनु	कीन्ह	दुगुन	बिस्तारा ॥
सोरह	जोजन	मुख	तेहिं	ठयऊ ।
तुरत	पवनसुत	बत्तिस		भयऊ ॥
जस	जस	सुरसा	बदनु	बढ़ावा ।
तासु	दून	कपि	रूप	देखावा ॥
सत	जोजन	तेहिं	आनन	कीन्हा ।
अति	लघु	रूप	पवनसुत	लीन्हा ॥

jojana bhari tehī badanu pasārā,
kapi tanu kīnha duguna bistārā.

soraha jojana mukha tehī ṭhayaū,
turata pavanasuta battisa bhayaū.

jasa jasa surasā badanu baRhāvā,
tāsu dūna kapi rūpa dekhāvā.

sata jojana tehī ānana kīnhā,
ati laghu rūpa pavanasuta līnhā.

बदन पड़िठि पुनि बाहेर आवा ।
 मागा बिदा ताहि सिरु नावा ॥
 मोहि सुरन्ह जेहि लागि पठावा ।
 बुधि बल मरमु तोर मैं पावा ॥

दोहा

राम काजु सबु करिहहु तुम्ह बल बुद्धि निधान ।
 आसिष देइ गई सो हरषि चलेउ हनुमान ॥ २ ॥

चौपाई

निसिचरि एक सिंधु महुं रहई ।
 करि माया नभु के खग गहई ॥

**badana paiṭhi puni bāhera āvā,
māgā bidā tāhi siru nāvā.**

**mohi suranha jehi lāgi paṭhāvā,
budhi bala maramu tora maṛ pāvā.**

Dohā :

rāma kāju sabu karihahu tumha bala buddhi nidhāna,
āsiṣa dei gaī so haraṣi caleu hanumāna.2.

Caupāi :

**nisicari eka siṁdhu mahū rahaī,
kari māyā nabhu ke khaga gahaī.**

जीव जंतु जे गगन उड़ाहीं ।
 जल बिलोकि तिन्ह कै परिछाहीं ॥
 गहड़ छाहँ सक सो न उड़ाई ।
 एहि बिधि सदा गगनचर खाई ॥
 सोइ छल हनूमान कहँ कीन्हा ।
 तासु कपटु कपि तुरतहिं चीन्हा ॥
 ताहि मारि मारुतसुत बीरा ।
 बारिधि पार गयउ मतिधीरा ॥

jīva jaṁtu je gagana uRāhī,
jala biloki tinha kai parichāhī.

gahai chāhā saka so na uRāī,
ehi bidhi sadā gaganacara khāī.

soi chala hanūmāna kahā kīnhā,
tāsu kapaṭu kapi turatahī cīnhā.

tāhi māri mārutasuta bīrā,
bāridhi pāra gayau matidhīrā.

तहाँ जाइ देखी बन सोभा ।
 गुंजत चंचरीक मधु लोभा ॥
 नाना तरु फल फूल सुहाए ।
 खग मृग बृंद देखि मन भाए ॥
 सैल बिसाल देखि एक आगें ।
 ता पर धाइ चढ़ेउ भय त्यागें ॥
 उमा न कछु कपि कै अधिकारि ।
 प्रभु प्रताप जो कालहि खाई ॥

tahā jāi dekhī bana sobhā,
gumjata caṁcarīka madhu lobhā.

nānā taru phala phūla suhāe,
khaga mṛga bṛṁda dekhi mana bhāe.

saila bisāla dekhi eka āgē,
tā para dhāi caRheu bhaya tyāgē.

umā na kachu kapi kai adhikāi,
prabhu pratāpa jo kālahi khāi.

गिरि पर चढ़ि लंका तेहिं देखी ।
 कहि न जाइ अति दुर्ग बिसेषी ॥
 अति उतंग जलनिधि चहु पासा ।
 कनक कोट कर परम प्रकासा ॥

छन्द

कनक कोट बिचित्र मनि कृत सुंदरायतना घना ।
 चउहट्ट हट्ट सुबट्ट बीथीं चारु पुर बहु बिधि बना ॥
 गज बाजि खच्चर निकर पदचर रथ बरूथन्हि को गनै ।
 बहुरूप निसिचर जूथ अतिबल सेन बरनत नहिं बनै ॥ १ ॥

**giri para caRhi lamkā tehī dekhī,
kahi na jāi ati durga biseṣī.
ati utaṅga jalanidhi cahu pāsā,
kanaka koṭa kara parama prakāsā.**

Chanda :

kanaka koṭa bicitra mani kṛta suṁdarāyatanā ghanā,
cauhaṭṭa haṭṭa subaṭṭa bīthī cāru pura bahu bidhi banā.
gaja bāji khaccara nikara padacara ratha barūthanhi ko ganai,
bahurūpa nisicara jūtha atibala sena baranata nahī banai. 1.

बन बाग उपबन बाटिका सर कूप बापीं सोहहीं ।
 नर नाग सुर गंधर्ब कन्या रूप मुनि मन मोहहीं ॥
 कहूँ माल देह बिसाल सैल समान अतिबल गर्जहीं ।
 नाना अखारेन्ह भिरहिं बहुबिधि एक एकन्ह तर्जहीं ॥ २ ॥
 करि जतन भट कोटिन्ह बिकट तन नगर चहुँ दिसि रच्छहीं ।
 कहूँ महिष मानुष धेनु खर अज खल निसाचर भच्छहीं ॥
 एहि लागि तुलसीदास इन्ह की कथा कछु एक है कही ।
 रघुबीर सर तीरथ सरीरन्ह त्यागि गति पैहहिं सही ॥ ३ ॥

bana bāga upabana bāṭikā sara kūpa bāpī sohaḥī,
nara nāga sura gaṁdharba kanyā rūpa muni mana mohahī.
kahū māla deha bisāla saila samāna atibala garjahī,
nānā akhārenha bhirahī bahubidhi eka ekanha tarjahī.2.

kari jatana bhaṭa koṭinha bikaṭa tana nagara cahū disi racchahī,
kahū mahiṣa mānuṣa dhenu khara aja khala nisācara bhacchahī.
ehi lāgi tulasīdāsa inha kī kathā kachu eka hai kahī,
raghubīra sara tīratha sarīranhi tyāgi gati paihahī sahī.3.

दोहा

पुर रखवारे देखि बहु कपि मन कीन्ह बिचार ।
अति लघु रूप धरौं निसि नगर करौं पइसार ॥ ३ ॥

चौपाई

मसक समान रूप कपि धरी ।
लंकहि चलेउ सुमिरि नरहरी ॥
नाम लंकिनी एक निसिचरी ।
सो कह चलेसि मोहि निंदरी ॥
जानेहि नहीं मरमु सठ मोरा ।
मोर अहार जहाँ लगि चोरा ॥

Dohā :

pura rakhavāre dekhi bahu kapi mana kīnha bicāra,
ati laghu rūpa dharaū̃ nisi nagara karaū̃ paisāra.3.

Caupāi :

masaka samāna rūpa kapi dharī,
laṁkahi caleu sumiri naraharī.

nāma laṁkinī eka nisicarī,
so kaha calesi mohi niṁdarī.

jānehi nahī̃ maramu saṭha morā,
mora ahāra jahā̃ lagi corā.

मुठिका एक महा कपि हनी ।
 रुधिर बमत धरनीं ढनमनी ॥
 पुनि संभारि उठी सो लंका ।
 जोरि पानि कर बिनय ससंका ॥
 जब रावनहि ब्रह्म बर दीन्हा ।
 चलत बिरंचि कहा मोहि चीन्हा ॥
 बिकल होसि तैं कपि के मारे ।
 तब जानेसु निसिचर संघारे ॥

muṭhikā eka mahā kapi hanī,
rudhira bamata dharanī ḍhanamanī.

puni sambhāri uṭhī so laṁkā,
jori pāni kara binaya sasamkā.

jaba rāvanahi brahma bara dīnhā,
calata biramci kahā mohi cīnhā.

bikala hosi taṛ kapi ke māre,
taba jānesu nisicara samghāre.

तात मोर अति पुन्य बहूता ।
देखेउँ नयन राम कर दूता ॥

दोहा

तात स्वर्ग अपवर्ग सुख धरिअ तुला एक अंग ।
तूल न ताहि सकल मिलि जो सुख लव सतसंग ॥ ४ ॥

चौपाई

प्रबिसि नगर कीजे सब काजा ।
हृदयँ राखि कोसलपुर राजा ॥
गरल सुधा रिपु करहिं मिताई ।
गोपद सिंधु अनल सितलाई ॥

**tāta mora ati punya bahūtā,
dekheṁṁ nayana rāma kara dūtā.**

Dohā :

tāta svarga apabarga sukha dharia tulā eka aṁga,
tūla na tāhi sakala mili jo sukha lava satasamga.4.

Caupāi :

**prabisi nagara kīje saba kājā,
hṛdayā rākhi kosalapura rājā.**

**garala sudhā ripu karahī mitāī,
gopada simdhu anala sitalāī.**

गरुड़ सुमेरु रेनु सम ताही ।
 राम कृपा करि चितवा जाही ॥
 अति लघु रूप धरेउ हनुमाना ।
 पैठा नगर सुमिरि भगवाना ॥
 मंदिर मंदिर प्रति करि सोधा ।
 देखे जहँ तहँ अगनित जोधा ॥
 गयउ दसानन मंदिर माहीं ।
 अति बिचित्र कहि जात सो नाहीं ॥

garuRa sumeru renu sama tāhī,
rāma kṛpā kari citavā jāhī.

ati laghu rūpa dhareu hanumānā,
paiṭhā nagara sumiri bhagavānā.

maṁdira maṁdira prati kari sodhā,
dekhe jahā tahā aganita jodhā.

gayau dasānana maṁdira māhī,
ati bicitra kahi jāta so nāhī.

सयन किएँ देखा कपि तेही ।
 मंदिर महँ न दीखि बैदेही ॥
 भवन एक पुनि दीख सुहावा ।
 हरि मंदिर तहँ भिन्न बनावा ॥

दोहा

रामायुध अंकित गृह सोभा बरनि न जाइ ।
 नव तुलसिका बृंद तहँ देखि हरष कपिराइ ॥ ५ ॥

चौपाई

लंका निसिचर निकर निवासा ।
 इहाँ कहाँ सज्जन कर बासा ॥

**sayana kiē dekhā kapi tehī,
maṁdira mahū na dīkhi baidehī.**

**bhavana eka puni dīkha suhāvā,
hari maṁdira tahā bhinna banāvā.**

Dohā :

rāmāyudha aṁkita gr̥ha sobhā barani na jāi,
nava tulasikā bṛṁda tahā dekhi haraṣa kapirāi.5.

Caupāi :

**laṁkā nīsīcara nikara nivāsā,
ihā kahā sajjana kara bāsā.**

मन महँ तरक करै कपि लागा ।
 तेहीं समय बिभीषनु जागा ॥
 राम राम तेहिं सुमिरन कीन्हा ।
 हृदयँ हरष कपि सज्जन चीन्हा ॥
 एहि सन हठि करिहउँ पहिचानी ।
 साधु ते होइ न कारज हानी ॥
 बिप्र रूप धरि बचन सुनाए ।
 सुनत बिभीषन उठि तहँ आए ॥

mana mahũ taraka karaĩ kapi lāgā,
tehĩ samaya bibhīṣanu jāgā.

rāma rāma tehĩ sumirana kīnhā,
hṛdayā haraṣa kapi sajjana cīnhā.

ehi sana haṭhi karihaũ pahicānī,
sādhu te hoi na kāraja hānī.

bipra rūpa dhari bacana sunāe,
sunata bibhīṣana uṭhi tahā āe.

करि प्रनाम पूँछी कुसलाई ।
 बिप्र कहहु निज कथा बुझाई ॥
 की तुम्ह हरि दासन्ह महँ कोई ।
 मोरें हृदय प्रीति अति होई ॥
 की तुम्ह रामु दीन अनुरागी ।
 आयहु मोहि करन बड़भागी ॥

दोहा—

तब हनुमंत कही सब राम कथा निज नाम ।
 सुनत जुगल तन पुलक मन मगन सुमिरि गुन ग्राम ॥ ६ ॥

kari pranāma pūchī kusalāī,
bipra kahahu nija kathā bujhāī.

kī tumha hari dāsanha mahā koī,
morē hṛdaya prīti ati hoī.

kī tumha rāmu dīna anurāgī,
āyahu mohi karana baRabhāgī.

Dohā :

taba hanumarīta kahī saba rāma kathā nija nāma,
sunata jugala tana pulaka mana magana sumiri guna grāma.6.

चौपाई

सुनहु पवनसुत रहनि हमारी ।
 जिमि दसनन्हि महुँ जीभ बिचारी ॥
 तात कबहुँ मोहि जानि अनाथा ।
 करिहहिं कृपा भानुकुल नाथा ॥
 तामस तनु कछु साधन नाहीं ।
 प्रीति न पद सरोज मन माहीं ॥
 अब मोहि भा भरोस हनुमंता ।
 बिनु हरिकृपा मिलहिं नहिं संता ॥

Caupāi :

**sunahu pavanasuta rahani hamārī,
jimi dasananhi mahū jībha bicārī.**

**tāta kabahū mohi jāni anāthā,
karihahī kṛpā bhānukula nāthā.**

**tāmasa tanu kachu sādhana nāhī,
prīti na pada saroja mana māhī.**

**aba mohi bhā bharosa hanumaṁtā,
binu harikṛpā milahī nahī saṁtā.**

जौं रघुबीर अनुग्रह कीन्हा ।
 तौ तुम्ह मोहि दरसु हठि दीन्हा ॥
 सुनहु बिभीषन प्रभु कै रीती ।
 करहिं सदा सेवक पर प्रीती ॥
 कहहु कवन मैं परम कुलीना ।
 कपि चंचल सबहीं बिधि हीना ॥
 प्रात लेइ जो नाम हमारा ।
 तेहि दिन ताहि न मिलै अहारा ॥

jaṁ raghubīra anugraha kīnhā,
tau tumha mohi darasu haṭhi dīnhā.

sunahu bibhīṣana prabhu kai rītī,
karaḥī sadā sevaka para prītī.

kahahu kavana maī parama kulīnā,
kapi caṁcala sabahī bidhi hīnā.

prāta lei jo nāma hamārā,
tehi dina tāhi na milai ahārā.

दोहा

अस मैं अधम सखा सुनु मोहू पर रघुबीर ।
कीन्ही कृपा सुमिरि गुन भरे बिलोचन नीर ॥ ७ ॥

चौपाई

जानतहूँ अस स्वामि बिसारी ।
फिरहिं ते काहे न होहिं दुखारी ॥
एहि बिधि कहत राम गुन ग्रामा ।
पावा अनिर्वाच्य बिश्रामा ॥
पुनि सब कथा बिभीषन कही ।
जेहि बिधि जनकसुता तहँ रही ॥

Dohā :

asa maī adhama sakhā sunu mohū para raghubīra,
kīnhī kṛpā sumiri guna bhare bilocana nīra.7.

Caupāi :

**jānatahū asa svāmi bisārī,
phirahī te kāhe na hohī dukhārī.**

**ehi bidhi kahata rāma guna grāmā,
pāvā anirbācyā biśrāmā.**

**puni saba kathā bibhīṣana kahī,
jehi bidhi janakasutā tahā rahī.**

तब	हनुमंत	कहा	सुनु	भ्राता ।	
देखी	चहउँ	जानकी	माता ॥		
जुगुति	बिभीषन	सकल	सुनाई ।		
चलेउ	पवनसुत	बिदा	कराई ॥		
करि	सोइ	रूप	गयउ	पुनि	तहवाँ ।
बन	असोक	सीता	रह	जहवाँ ॥	
देखि	मनहि	महुँ	कीन्ह	प्रनामा ।	
बैठेहिं	बीति	जात	निसि	जामा ॥	

taba hanumanṁta kahā sunu bhrātā,
dekhī cahaṁ jānakī mātā.

juguti bibhīṣana sakala sunāī,
caleu pavanasuta bidā karāī.

kari soi rūpa gayau puni tahavā,
bana asoka sītā raha jahavā.

dekhi manahi mahū kīnha pranāmā,
baiṭhehī bīti jāta nisi jā mā.

कृस तनु सीस जटा एक बेनी ।
जपति हृदयँ रघुपति गुन श्रेनी ॥

दोहा

निज पद नयन दिँँ मन राम पद कमल लीन ।
परम दुखी भा पवनसुत देखि जानकी दीन ॥ ८ ॥

चौपाई

तरु पल्लव महुँ रहा लुकाई ।
करइ बिचार करौँ का भाई ॥
तेहि अवसर रावनु तहँ आवा ।
संग नारि बहु किँँ बनावा ॥

**kṛsa tanu sīsa jaṭā eka benī,
japati hṛdayā raghupati guna śrenī.**

Dohā :

nija pada nayana diē mana rāma pada kamala līna,
parama dukhī bhā pavanāsuta dekhi jānakī dīna.8.

Caupāi :

**taru pallava mahū rahā lukāī,
karai bicāra karaū kā bhāī.**

**tehi avasara rāvanu tahā āvā,
saṁga nāri bahu kiē banāvā.**

बहु बिधि खल सीतहि समुझावा ।
 साम दान भय भेद देखावा ॥
 कह रावनु सुनु सुमुखि सयानी ।
 मंदोदरी आदि सब रानी ॥
 तव अनुचरीं करउँ पन मोरा ।
 एक बार बिलोकु मम ओरा ॥
 तून धरि ओट कहति बैदेही ।
 सुमिरि अवधपति परम सनेही ॥

bahu bidhi khala sītahi samujhāvā,
sāma dāna bhaya bheda dekhāvā.

kaha rāvanu sunu sumukhi sayānī,
maṁdodarī ādi saba rānī.

tava anucarī karaũ pana morā,
eka bāra biloku mama orā.

ṭṛna dhari oṭa kahati baidehī,
sumiri avadhapati parama sanehī.

सुनु दसमुख खद्योत प्रकासा ।
 कबहुँ कि नलिनी करइ बिकासा ॥
 अस मन समुझु कहति जानकी ।
 खल सुधि नहिं रघुबीर बान की ॥
 सठ सूनं हरि आनेहि मोही ।
 अधम निलज्ज लाज नहिं तोही ॥

दोहा

आपुहि सुनि खद्योत सम रामहि भानु समान ।
 परुष बचन सुनि काढि असि बोला अति खिसिआन ॥ ९ ॥

**sunu dasamukha khadyota prakāsā,
kabahū ki nalinī karai bikāsā.**

**asa mana samujhu kahati jānakī,
khala sudhi nahī raghubīra bāna kī.**

**saṭha sūnē hari ānehi mohī,
adhama nilajja lāja nahī tohī.**

Dohā :

āpuhi suni khadyota sama rāmahi bhānu samāna,
paruṣa bacana suni kāRhi asi bolā ati khisiāna.9.

चौपाई

सीता तैं मम कृत अपमाना ।
 कटिहउँ तव सिर कठिन कृपाना ॥
 नाहिं त सपदि मानु मम बानी ।
 सुमुखि होति न त जीवन हानी ॥
 स्याम सरोज दाम सम सुंदर ।
 प्रभु भुज करि कर सम दसकंधर ॥
 सो भुज कंठ कि तव असि घोरा ।
 सुनु सठ अस प्रवान पन मोरा ॥

Caupāi :

sītā taṁ mama kṛta apamānā,
kaṭihaṁ tava sira kaṭhina kṛpānā.

nāhī ta sapadi mānu mama bānī,
sumukhi hoti na ta jīvana hānī.

syāma saroja dāma sama suṁdara,
prabhu bhuja kari kara sama dasakaṁdhara.

so bhuja kaṁṭha ki tava asi ghorā,
sunu saṭha asa pravāna pana morā.

चंद्रहास हरु मम परितापं ।

रघुपति बिरह अनल संजातं ॥

सीतल निसित बहसि बर धारा ।

कह सीता हरु मम दुख भारा ॥

सुनत बचन पुनि मारन धावा ।

मयतनयाँ कहि नीति बुझावा ॥

कहेसि सकल निसिचरिन्ह बोलाई ।

सीतहि बहु बिधि त्रासहु जाई ॥

caṁdrahāsa haru mama paritāpaṁ,
raghupati biraha anala saṁjātaṁ.

sītala nisita bahasi bara dhārā,
kaha sītā haru mama dukha bhārā.

sunata bacana puni mārana dhāvā,
mayatanayā kahi nīti bujhāvā.

kahesi sakala nisicarinha bolāī,
sītaḥi bahu bidhi trāsahu jāī.

मास दिवस महँ कहा न माना ।
 तौ में मारबि काढ़ि कृपाना ॥

दोहा
 भवन गयउ दसकंधर इहाँ पिसाचिनि बृंद ।
 सीतहि त्रास देखावहिं धरहिं रूप बहु मंद ॥ १० ॥

चौपाई
 त्रिजटा नाम राच्छसी एका ।
 राम चरन रति निपुन बिबेका ॥
 सबन्हौ बोलि सुनाएसि सपना ।
 सीतहि सेइ करहु हित अपना ॥

**māsa divasa mahū kahā na mānā,
tau maī mārabi kāRhi kṛpānā.**

Dohā :

bhavana gayau dasakamdhara ihā pisācini bṛm̄da,
sītaḥi trāsa dekhāvahī dharahī rūpa bahu maṁda.10.

Caupāi :

**trijaṭā nāma rācchasi ekā,
rāma carana rati nipuna bibekā.**

**sabanhau boli sunāesi sapanā,
sītaḥi sei karahu hita apanā.**

सपनें बानर लंका जारी ।
 जातुधान सेना सब मारी ॥
 खर आरूढ़ नगन दससीसा ।
 मुंडित सिर खंडित भुज बीसा ॥
 एहि बिधि सो दच्छिन दिसि जाई ।
 लंका मनहुँ बिभीषन पाई ॥
 नगर फिरी रघुबीर दोहाई ।
 तब प्रभु सीता बोलि पठाई ॥

sapanē bānara laṁkā jāri,
jātudhāna senā saba māri.

khara ārūRha nagana dasasīsā,
muṁḍita sira khaṁḍita bhujā bīsā.

ehi bidhi so dacchina disi jāi,
laṁkā manahū bibhīṣana pāi.

nagara phiri raghubīra dohāi,
taba prabhu sītā boli paṭhāi.

यह सपना मैं कहउँ पुकारी ।
 होइहि सत्य गाँ दिन चारी ॥
 तासु बचन सुनि ते सब डरीं ।
 जनकसुता के चरनन्हि परीं ॥

दोहा

जहँ तहँ गई सकल तब सीता कर मन सोच ।
 मास दिवस बीतें मोहि मारिहि निसिचर पोच ॥ ११ ॥

चौपाई

त्रिजटा सन बोलीं कर जोरी ।
 मातु बिपति संगिनि तैं मोरी ॥

yaha sapanā maṛ kahaṁ pukārī,
hoihi satya gaṛ dina cārī.
tāsu bacana suni te saba ḍarī,
janakasutā ke carananhi parī.

Dohā :

jahā tahā gaī sakala taba sītā kara mana soca,
māsa divasa bitē mohi mārihi nisicara poca.11.

Caupāi :

trijaṭā sana bolī kara jorī,
mātu bipati saṁgini taṛ morī.

तजौं देह करु बेगि उपाई ।
 दुसह बिरहु अब नहिं सहि जाई ॥
 आनि काठ रचु चिता बनाई ।
 मातु अनल पुनि देहि लगाई ॥
 सत्य करहि मम प्रीति सयानी ।
 सुनै को श्रवन सूल सम बानी ॥
 सुनत बचन पद गहि समुझाएसि ।
 प्रभु प्रताप बल सुजसु सुनाएसि ॥

tajaũ deha karu begi upāi,
dusaha birahu aba nahĩ sahi jāi.

āni kāṭha racu citā banāi,
mātu anala puni dehi lagāi.

satya karahi mama prīti sayāni,
sunai ko śravana sūla sama bāni.

sunata bacana pada gahi samujhāesi,
prabhu pratāpa bala sujasu sunāesi.

निसि न अनल मिल सुनु सुकुमारी ।
 अस कहि सो निज भवन सिधारी ॥
 कह सीता बिधि भा प्रतिकूला ।
 मिलिहि न पावक मिटिहि न सूला ॥
 देखिअत प्रगट गगन अंगारा ।
 अवनि न आवत एकउ तारा ॥
 पावकमय ससि स्रवत न आगी ।
 मानहुँ मोहि जानि हतभागी ॥

nisi na anala mila sunu sukumārī,
asa kahi so nija bhavana sidhārī.

kaha sītā bidhi bhā pratikūlā,
milihi na pāvaka miṭhihi na sūlā.

dekhiata pragaṭa gagana aṁgārā,
avani na āvata ekau tārā.

pāvakamaya sasi sravata na āgī,
mānahū mohi jāni hatabhāgī.

सुनहि बिनय मम बिटप असोका ।
 सत्य नाम करु हरु मम सोका ॥
 नूतन किसलय अनल समाना ।
 देहि अगिनि जनि करहि निदाना ॥
 देखि परम बिरहाकुल सीता ।
 सो छन कपिहि कल्प सम बीता ॥

सोरठा

कपि करि हृदयँ बिचार दीन्हि मुद्रिका डारि तब ।
 जनु असोक अंगार दीन्ह हरषि उठि कर गहेउ ॥ १२ ॥

**sunahi binaya mama biṭapa asokā,
satya nāma karu haru mama sokā.**

**nūtana kisalaya anala samānā,
dehi agini jani karahi nidānā.**

**dekhi parama birahākula sītā,
so chana kapihi kalapa sama bītā.**

Soraṭhā :

kapi kari hṛdayā bicāra dīnhi mudrikā ḍāri taba,
janu asoka aṁgāra dīnha haraṣi uṭhi kara gaheu.12.

चौपाई

तब देखी मुद्रिका मनोहर ।
 राम नाम अंकित अति सुंदर ॥
 चकित चितव मुदरी पहिचानी ।
 हरष बिषाद हृदयँ अकुलानी ॥
 जीति को सकइ अजय रघुराई ।
 माया तें असि रचि नहिं जाई ॥
 सीता मन बिचार कर नाना ।
 मधुर बचन बोलेउ हनुमाना ॥

Caupāi :

taba dekhī mudrikā manohara,
rāma nāma aṁkita ati suṁdara.

cakita citava mudarī pahicānī,
haraṣa biṣāda hṛdayā akulānī.

jīti ko sakai ajaya raghurāī,
māyā tē asi raci nahī jāī.

sītā mana bicāra kara nānā,
madhura bacana boleu hanumānā.

रामचंद्र गुन बरनैं लागा ।
 सुनतहिं सीता कर दुख भागा ॥
 लागीं सुनैं श्रवन मन लाई ।
 आदिहु तें सब कथा सुनाई ॥
 श्रवनामृत जेहिं कथा सुहाई ।
 कही सो प्रगट होति किन भाई ॥
 तब हनुमंत निकट चलि गयऊ ।
 फिरि बैठीं मन बिसमय भयऊ ॥

rāmacandra guna baranaḥ lāgā,
sunataḥ sītā kara dukha bhāgā.

lāgī sunaḥ śravana mana lāī,
ādiḥu tē saba kathā sunāī.

śravanāmṛta jehḥ kathā suhāī,
kahī so pragaṭa hoti kina bhāī.

taba hanumaṁta nikaṭa cali gayaū,
phiri baiṭhī mana bisamaya bhayaū.

राम दूत मैं मातु जानकी ।
 सत्य सपथ करुनानिधान की ॥
 यह मुद्रिका मातु मैं आनी ।
 दीन्हि राम तुम्ह कहँ सहिदानी ॥
 नर बानरहि संग कहु कैसें ।
 कही कथा भइ संगति जैसें ॥

दोहा

कपि के बचन सप्रेम सुनि उपजा मन बिस्वास ।
 जाना मन क्रम बचन यह कृपासिंधु कर दास ॥ १३ ॥

rāma dūta maṛ mātu jānakī,
satya sapatha karunānidhāna kī.

yaha mudrikā mātu maṛ ānī,
dīnhi rāma tumha kahā sahidānī.

nara bānarahi saṅga kahu kaisē,
kahī kathā bhai saṅgati jaisē.

Dohā :

kapi ke bacana saprema suni upajā mana bisvāsa,
jānā mana krama bacana yaha kṛpāsindhu kara dāsa. 13.

चौपाई

हरिजन जानि प्रीति अति गाढ़ी ।
 सजल नयन पुलकावलि बाढ़ी ॥
 बूड़त बिरह जलधि हनुमाना ।
 भयहु तात मो कहँ जलजाना ॥
 अब कहु कुसल जाउँ बलिहारी ।
 अनुज सहित सुख भवन खरारी ॥
 कोमलचित कृपाल रघुराई ।
 कपि केहि हेतु धरी निठुराई ॥

Caupāi :

harijana jāni prīti ati gāRhī,
sajala nayana pulakāvali bāRhī.

būRata biraha jaladhi hanumānā,
bhayahu tāta mo kahū jalajānā.

aba kahu kusala jāū balihārī,
anuja sahita sukha bhavana kharārī.

komalacita kṛpāla raghurāī,
kapi kehi hetu dharī niṭhurāī.

सहज बानि सेवक सुखदायक ।
 कबहुँक सुरति करत रघुनायक ॥
 कबहुँ नयन मम सीतल ताता ।
 होइहहिं निरखि स्याम मृदु गाता ॥
 बचनु न आव नयन भरे बारी ।
 अहह नाथ हौं निपट बिसारी ॥
 देखि परम बिरहाकुल सीता ।
 बोला कपि मृदु बचन बिनीता ॥

sahaja bāni sevaka sukhadāyaka,
kabahūka surati karata raghunāyaka.

kabahū nayana mama sītala tātā,
hoihahī nirakhi syāma mṛdu gātā.

bacanu na āva nayana bhare bārī,
ahaha nātha haū nipaṭa bisārī.

dekhi parama birahākula sītā,
bolā kapi mṛdu bacana binītā.

मातु कुसल प्रभु अनुज समेता ।
 तव दुख दुखी सुकृपा निकेता ॥
 जनि जननी मानहु जियँ ऊना ।
 तुम्ह ते प्रेमु राम कें दूना ॥

दोहा

रघुपति कर संदेसु अब सुनु जननी धरि धीर ।
 अस कहि कपि गदगद भयउ भरे बिलोचन नीर ॥ १४ ॥

चौपाई

कहेउ राम बियोग तव सीता ।
 मो कहँ सकल भए बिपरीता ॥

mātu kusala prabhu anuja sametā,
tava dukha dukhī sukṛpā niketā.

jani janani mānahu jiyā ūnā,
tumha te premu rāma kē dūnā.

Dohā :

raghupati kara samdesu aba sunu janani dhari dhira,
asa kahi kapi gadagada bhayau bhare bilocana nira.14.

Caupāi :

kaheu rāma biyoga tava sītā,
mo kahū sakala bhae biparītā.

नव तरु किसलय मनहुँ कृसानू ।
 कालनिसा सम निसि ससि भानू ॥
 कुबलय बिपिन कुंत बन सरिसा ।
 बारिद तपत तेल जनु बरिसा ॥
 जे हित रहे करत तेइ पीरा ।
 उरग स्वास सम त्रिबिध समीरा ॥
 कहेहू तें कछु दुख घटि होई ।
 काहि कहौं यह जान न कोई ॥

nava taru kisalaya manahũ kṛsānū,
kālanisā sama nisi sasi bhānū.

kubalaya bipina kumta bana sarisā,
bārida tapata tela janu barisā.

je hita rahe karata tei pīrā,
uraga svāsa sama tribidha samīrā.

kahehū tẽ kachu dukha ghaṭi hoī,
kāhi kahaũ yaha jāna na koī.

तत्त्व प्रेम कर मम अरु तोरा ।
 जानत प्रिया एकु मनु मोरा ॥
 सो मनु सदा रहत तोहि पाहीं ।
 जानु प्रीति रसु एतनेहि माहीं ॥
 प्रभु संदेसु सुनत बैदेही ।
 मगन प्रेम तन सुधि नहिं तेही ॥
 कह कपि हृदयँ धीर धरु माता ।
 सुमिरु राम सेवक सुखदाता ॥

tatva prema kara mama aru torā,
jānata priyā eku manu morā.

so manu sadā rahata tohi pāhī,
jānu prīti rasu etanehi māhī.

prabhu saṁdesu sunata baidehī,
magana prema tana sudhi nahī tehī.

kaha kapi hṛdayā dhīra dharu mātā,
sumiru rāma sevaka sukhadātā.

उर आनहु रघुपति प्रभुताई ।
 सुनि मम बचन तजहु कदराई ॥

दोहा

निसिचर निकर पतंग सम रघुपति बान कृसानु ।
 जननी हृदयँ धीर धरु जरे निसाचर जानु ॥ १५ ॥

चौपाई

जौं रघुबीर होति सुधि पाई ।
 करते नहिं बिलंबु रघुराई ॥
 राम बान रबि उएँ जानकी ।
 तम बरूथ कहँ जातुधान की ॥

**ura ānahu raghupati prabhutāī,
suni mama bacana tajahu kadarāī.**

Dohā :

nisicara nikara pataṅga sama raghupati bāna kṛsānu,
jananī hṛdayā dhīra dharu jare nisācara jānu.15.

Caupāī :

**jaū raghubīra hoti sudhi pāī,
karate nahī bilaṃbu raghurāī.**

**rāma bāna rabi uē jānakī,
tama barūtha kahā jātudhāna kī.**

अबहिं मातु मैं जाउँ लवाई ।
 प्रभु आयसु नहिं राम दोहाई ॥
 कछुक दिवस जननी धरु धीरा ।
 कपिन्ह सहित अइहहिं रघुबीरा ॥
 निसिचर मारि तोहि लै जैहहिं ।
 तिहुँ पुर नारदादि जसु गैहहिं ॥
 हैं सुत कपि सब तुम्हहि समाना ।
 जातुधान अति भट बलवाना ॥

abahiṁ mātu maṁ jāuṁ lavāī,
prabhu āyasu nahṁ rāma dohāī.

kachuka divasa janani dharu dhīrā,
kapinha sahita aihahiṁ raghubīrā.

nisicara māri tohi lai jaihaiṁ,
tihuṁ pura nāradādi jasū gaihaiṁ.

haiṁ suta kapi saba tumhahi samānā,
jātudhāna ati bhaṭa balavānā.

मोरें हृदय परम संदेहा ।
 सुनि कपि प्रगट कीन्हि निज देहा ॥
 कनक भूधराकार सरीरा ।
 समर भयंकर अतिबल बीरा ॥
 सीता मन भरोस तब भयऊ ।
 पुनि लघु रूप पवनसुत लयऊ ॥

दोहा

सुनु माता साखामृग नहिं बल बुद्धि बिसाल ।
 प्रभु प्रताप तें गरुड़हि खाइ परम लघु ब्याल ॥ १६ ॥

**moreṅ hṛdaya parama saṁdehā,
suni kapi pragaṭa kīnhi nija dehā.**

**kanaka bhūdharākāra sarīrā,
samara bhayaṁkara atibala bīrā.**

**sītā mana bharosa taba bhayaū,
puni laghu rūpa pavanāsuta layaū.**

Dohā :

sunu mātā sākhāmṛga nahī bala buddhi bisāla,
prabhu pratāpa tē garuRahi khāi parama laghu byāla.16.

चौपाई

मन संतोष सुनत कपि बानी ।
 भगति प्रताप तेज बल सानी ॥
 आसिष दीन्हि रामप्रिय जाना ।
 होहु तात बल सील निधाना ॥
 अजर अमर गुननिधि सुत होहू ।
 करहुँ बहुत रघुनायक छोहू ॥
 करहुँ कृपा प्रभु अस सुनि काना ।
 निर्भर प्रेम मगन हनुमाना ॥

Caupāi :

mana saṁtoṣa sunata kapi bānī,
bhagati pratāpa teja bala sānī.

āsiṣa dīnhi rāmapriya jānā,
hohu tāta bala sīla nidhānā.

ajara amara gunanidhi suta hohū,
karaḥū bahuta raghunāyaka chohū.

karaḥū kṛpā prabhu asa suni kānā,
nirbhara prema magana hanumānā.

बार बार नाएसि पद सीसा ।
 बोला बचन जोरि कर कीसा ॥
 अब कृतकृत्य भयउँ मैं माता ।
 आसिष तव अमोघ बिख्याता ॥
 सुनहु मातु मोहि अतिसय भूखा ।
 लागि देखि सुंदर फल रूखा ॥
 सुनु सुत करहिं बिपिन रखवारी ।
 परम सुभट रजनीचर भारी ॥

bāra bāra nāesi pada sīsā,
bolā bacana jori kara kīsā.

aba kṛtakṛtya bhayaṁ maṁ mātā,
āsiṣa tava amogha bikhyātā.

sunahu mātu mohi atisaya bhūkhā,
lāgi dekhi suṁdara phala rūkhā.

sunu suta karahṁ bipina rakhavārī,
parama subhaṭa rajanīcara bhārī.

तिन्ह कर भय माता मोहि नाहीं ।
 जों तुम्ह सुख मानहु मन माहीं ॥

दोहा

देखि बुद्धि बल निपुन कपि कहेउ जानकीं जाहु ।
 रघुपति चरन हृदयँ धरि तात मधुर फल खाहु ॥ १७ ॥

चौपाई

चलेउ नाइ सिरु पैठेउ बागा ।
 फल खाएसि तरु तोरें लागा ॥
 रहे तहाँ बहु भट रखवारे ।
 कछु मारेसि कछु जाइ पुकारे ॥

**tinha kara bhaya mātā mohi nāhī,
jaũ tumha sukha mānahu mana māhī.**

Dohā :

dekhi buddhi bala nipuna kapi kaheu jānakī jāhu,
raghupati carana hṛdayā dhari tāta madhura phala khāhu.17.

Caupāī :

**caleu nāi siru paiṭheu bāgā,
phala khāesi taru toraī lāgā.
rahe tahā bahu bhaṭa rakhavāre,
kachu māresi kachu jāi pukāre.**

नाथ	एक	आवा	कपि	भारी ।
तेहिं	असोक	बाटिका	उजारी ॥	
खाएसि	फल	अरु	बिटप	उपारे ।
रच्छक	मर्दि	मर्दि	महि	डारे ॥
सुनि	रावन	पठए	भट	नाना ।
तिन्हहि	देखि	गर्जेउ	हनुमाना ॥	
सब	रजनीचर	कपि	संघारे ।	
गए	पुकारत	कछु	अधमारे ॥	

nātha eka āvā kapi bhārī,
tehī asoka bāṭikā ujārī.

khāesi phala aru biṭapa upāre,
racchaka mardi mardi mahi ḍāre.

suni rāvana paṭhae bhaṭa nānā,
tinahi dekhi garjeu hanumānā.

saba rajanīcara kapi saṁghāre,
gae pukārata kachu adhamāre.

पुनि पठयउ तेहिं अच्छकुमारा ।
 चला संग लै सुभट अपारा ॥
 आवत देखि बिटप गहि तर्जा ।
 ताहि निपाति महाधुनि गर्जा ॥

दोहा

कछु मारेसि कछु मर्देसि कछु मिलएसि धरि धूरि ।
 कछु पुनि जाइ पुकारे प्रभु मर्कट बल भूरि ॥ १८ ॥

चौपाई

सुनि सुत बध लंकेस रिसाना ।
 पठएसि मेघनाद बलवाना ॥

**puni paṭhayau teḥ acchakumārā,
calā saṅga lai subhaṭa apārā.**

**āvata dekhi biṭapa gahi tarjā,
tāhi nipāti mahādhuni garjā.**

Dohā :

kachu māresi kachu mardesi kachu milaesi dhari dhūri,
kachu puni jāi pukāre prabhu markaṭa bala bhūri.18.

Caupāi :

**sunī suta badha laṅkesa risānā,
paṭhaesi meghanāda balavānā.**

मारसि	जनि	सुत	बाँधेसु	ताही ।
देखिअ	कपिहि	कहाँ	कर	आही ॥
चला	इंद्रजित	अतुलित		जोधा ।
बंधु	निधन	सुनि	उपजा	क्रोधा ॥
कपि	देखा	दारुन	भट	आवा ।
कटकटाइ	गर्जा	अरु		धावा ॥
अति	बिसाल	तरु	एक	उपारा ।
बिरथ	कीन्ह	लंकेस		कुमारा ॥

mārasī jani suta bādhesu tāhī,
dekhia kapihi kahā kara āhī.

calā imdrajita atulita jodhā,
bamdhu nidhana suni upajā krodhā.

kapi dekhā dārūna bhaṭa āvā,
kaṭakaṭāi garjā aru dhāvā.

ati bisāla taru eka upārā,
biratha kīnha lamkesa kumārā.

रहे महाभट ताके संग्गा ।
 गहि गहि कपि मर्दइ निज अंग्गा ॥
 तिन्हहि निपाति ताहि सन बाजा ।
 भिरे जुगल मानहुँ गजराजा ॥
 मुठिका मारि चढ़ा तरु जाई ।
 ताहि एक छन मुरुछा आई ॥
 उठि बहोरि कीन्हिसि बहु माया ।
 जीति न जाइ प्रभंजन जाया ॥

rahe mahābhaṭa tāke saṁgā,
gahi gahi kapi mardai nija aṁgā.

tinahi nipāti tāhi sana bājā,
bhire jugala mānahū gajarājā.

muṭhikā māri caRhā taru jāī,
tāhi eka chana muruchā āī.

uṭhi bahori kīnhisi bahu māyā,
jīti na jāī prabhaṁjana jāyā.

दोहा

ब्रह्म अस्त्र तेहि साँधा कपि मन कीन्ह बिचार ।
जौं न ब्रह्मसर मानउँ महिमा मिटइ अपार ॥ १९ ॥

चौपाई

ब्रह्मबान कपि कहूँ तेहिं मारा ।
परतिहूँ बार कटकु संघारा ॥
तेहिं देखा कपि मुरुछित भयऊ ।
नागपास बाँधेसि लै गयऊ ॥
जासु नाम जपि सुनहु भवानी ।
भव बंधन काटहिं नर ग्यानी ॥

Dohā :

brahma astra teḥ sādḥā kapi mana kīnha bicāra,
jaṁ na brahmasara mānaṁ mahimā miṭai apāra.19.

Caupāi :

**brahmabāna kapi kaḥ teḥ mārā,
paratihṁ bāra kaṭaku saṁghārā.
teḥ dekhā kapi muruchita bhayaū,
nāgapāsa bādhesi lai gayaū.
jāsu nāma japi sunahu bhavānī,
bhava baṁdhana kāṭahī nara gyānī.**

तासु दूत कि बंध तरु आवा ।
 प्रभु कारज लागि कपिहिं बंधावा ॥
 कपि बंधन सुनि निसिचर धाए ।
 कौतुक लागि सभाँ सब आए ॥
 दसमुख सभा दीखि कपि जाई ।
 कहि न जाइ कछु अति प्रभुताई ॥
 कर जोरें सुर दिसिप विनीता ।
 भृकुटि बिलोकत सकल सभीता ॥

tāsu dūta ki baṁdha taru āvā,
prabhu kāraja lagi kapih̃ bādhāvā.

kapi baṁdhana suni nisicara dhāe,
kautuka lāgi sabhā̃ saba āe.

dasamukha sabhā dīkhi kapi jāī,
kahi na jāī kachu ati prabhutāī.

kara jorē sura disipa binītā,
bhṛkuṭi bilokata sakala sabhītā.

देखि प्रताप न कपि मन संका ।
जिमि अहिगन महँ गरुड़ असंका ॥

दोहा

कपिहि बिलोकि दसानन बिहसा कहि दुर्बाद ।
सुत बध सुरति कीन्हि पुनि उपजा हृदयँ बिषाद ॥ २० ॥

चौपाई

कह लंकेस कवन तैं कीसा ।
केहि कें बल घालेहि बन खीसा ॥
की धौं श्रवन सुनेहि नहिं मोही ।
देखउँ अति असंक सठ तोही ॥

**dekhi pratāpa na kapi mana saṁkā,
jimi ahigana mahū garuRa asaṁkā.**

Dohā :

kapihi biloki dasānana bihasā kahi durbāda,
suta badha surati kīnhi puni upajā hṛdayā biṣāda.20.

Caupāi :

**kaha laṁkesa kavana taī kīsā,
kehi kē bala ghālehi bana khīsā.**

**kī dhaū śravana sunehi nahī mohī,
dekhaū ati asaṁka saṭha tohī.**

मारे निसिचर केहिं अपराधा ।

कहु सठ तोहि न प्रान कइ बाधा ॥

सुनु रावन ब्रह्मांड निकाया ।

पाइ जासु बल बिरचति माया ॥

जाकें बल बिरंचि हरि ईसा ।

पालत सृजत हरत दससीसा ॥

जा बल सीस धरत सहसानन ।

अंडकोस समेत गिरि कानन ॥

māre nisicara keḥī aparādhā,
kahu saṭha tohi na prāna kai bādhā.

sunu rāvana brahmāmḍa nikāyā,
pāi jāsu bala biracati māyā.

jākē bala biram̄ci hari īsā,
pālata sṛjata harata dasasīsā.

jā bala sīsa dharata sahasānana,
am̄ḍakosa sameta giri kānana.

धरइ जो बिबिध देह सुरत्राता ।
 तुम्ह से सठन्ह सिखावनु दाता ॥
 हर कोदंड कठिन जेहिं भंजा ।
 तेहि समेत नृप दल मद गंजा ॥
 खर दूषन त्रिसिरा अरु बाली ।
 बधे सकल अतुलित बलसाली ॥

दोहा

जाके बल लवलेस तें जितेहु चराचर झारि ।
 तासु दूत मैं जा करि हरि आनेहु प्रिय नारि ॥ २१ ॥

**dharai jo bibidha deha suratrātā,
tumha se saṭhanha sikhāvanu dātā.**

**hara kodamḍa kaṭhina jehṛ bhamjā,
tehi sameta nṛpa dala mada gamjā.**

**khara dūṣana trisirā aru bālī,
badhe sakala atulita balasālī.**

Dohā :

jāke bala lavalesa tē jitehu carācara jhāri,
tāsu dūta maṛ jā kari hari ānehu priya nāri.21.

चौपाई

जानउँ मैं तुम्हारि प्रभुताई ।
 सहसबाहु सन परी लराई ॥
 समर बालि सन करि जसु पावा ।
 सुनि कपि बचन बिहसि बिहरावा ॥
 खायउँ फल प्रभु लागी भूँखा ।
 कपि सुभाव तें तोरेउँ रूखा ॥
 सब कें देह परम प्रिय स्वामी ।
 मारहिं मोहि कुमारग गामी ॥

Caupāi :

jānaũ maĩ tumhāri prabhutāi,
sahasabāhu sana parī larāi.

samara bāli sana kari jasū pāvā,
suni kapi bacana bihasi biharāvā.

khāyaũ phala prabhu lāgī bhūkhā,
kapi subhāva tē toreũ rūkhā.

saba kē deha parama priya svāmī,
mārahī mohi kumārāga gāmī.

जिन्ह मोहि मारा ते में मारे ।
 तेहि पर बाँधेउँ तनयँ तुम्हारे ॥
 मोहि न कछु बाँधे कइ लाजा ।
 कीन्ह चहउँ निज प्रभु कर काजा ॥
 बिनती करउँ जोरि कर रावन ।
 सुनहु मान तजि मोर सिखावन ॥
 देखहु तुम्ह निज कुलहि बिचारी ।
 भ्रम तजि भजहु भगत भय हारी ॥

jinha mohi mārā te maṛ māre,
tehi para bādheṁ tanayā tumhāre.

mohi na kachu bādhe kai lājā,
kīnha cahaṁ nija prabhu kara kājā.

binatī karaṁ jori kara rāvana,
sunahu māna taji mora sikhāvana.

dekhahu tumha nija kulahi bicārī,
bhrama taji bhajahu bhagata bhaya hārī.

जाकें डर अति काल डेराई ।
 जो सुर असुर चराचर खाई ॥
 तासों बयरु कबहुँ नहिं कीजै ।
 मोरे कहें जानकी दीजै ॥

दोहा

प्रनतपाल रघुनायक करुना सिंधु खरारि ।
 गएँ सरन प्रभु राखिहैं तव अपराध बिसारि ॥ २२ ॥

चौपाई

राम चरन पंकज उर धरहू ।
 लंका अचल राजु तुम्ह करहू ॥

**jākē ḍara ati kāla ḍerāī,
jo sura asura carācara khāī.**

**tāsō bayaru kabahū nahī kījai,
more kahē jānakī dījai.**

Dohā :

pranatapāla raghunāyaka karunā simḍhu kharāri,
gaē sarana prabhu rākhihaī tava aparādha bisāri.22.

Caupāī :

**rāma carana paṁkaja ura dharahū,
laṁkā acala rāju tumha karahū.**

रिषि पुलस्ति जसु बिमल मयंका ।
 तेहि ससि महुं जनि होहु कलंका ॥
 राम नाम बिनु गिरा न सोहा ।
 देखु बिचारि त्यागि मद मोहा ॥
 बसन हीन नहिं सोह सुरारी ।
 सब भूषन भूषित बर नारी ॥
 राम बिमुख संपति प्रभुताई ।
 जाइ रही पाई बिनु पाई ॥

riṣi pulasti jasu bimala mayamkā,
tehi sasi mahũ jani hohu kalamkā.

rāma nāma binu girā na sohā,
dekhu bicāri tyāgi mada mohā.

basana hīna nahĩ soha surārī,
saba bhūṣana bhūṣita bara nārī.

rāma bimukha sampati prabhutāi,
jāi rahī pāi binu pāi.

सजल मूल जिन्ह सरितन्ह नाहीं ।
 बरषि गाँ पुनि तबहिं सुखाहीं ॥
 सुनु दसकंठ कहउँ पन रोपी ।
 बिमुख राम त्राता नहिं कोपी ॥
 संकर सहस बिष्णु अज तोही ।
 सकहिं न राखि राम कर द्रोही ॥

दोहा

मोहमूल बहु सूल प्रद त्यागहु तम अभिमान ।
 भजहु राम रघुनायक कृपा सिंधु भगवान ॥ २३ ॥

sajala mūla jinha saritanha nāhī,
baraṣi gaē puni tabahī sukhāhī.

sunu dasakamṭha kahaū pana ropī,
bimukha rāma trātā nahī kopī.

saṁkara sahasa biṣnu aja tohī,
sakahī na rākhi rāma kara drohī.

Dohā :

mohamūla bahu sūla prada tyāgahu tama abhimāna,
bhajahu rāma raghunāyaka kṛpā simḍhu bhagavāna.23.

चौपाई

जदपि कही कपि अति हित बानी ।
 भगति बिबेक बिरति नय सानी ॥
 बोला बिहसि महा अभिमानी ।
 मिला हमहि कपि गुर बड़ ग्यानी ॥
 मृत्यु निकट आई खल तोही ।
 लागेसि अधम सिखावन मोही ॥
 उलटा होइहि कह हनुमाना ।
 मतिभ्रम तोर प्रगट मैं जाना ॥

Caupāi :

jadapi kahī kapi ati hita bānī,
bhagati bibeka birati naya sānī.

bolā bihasi mahā abhimānī,
milā hamahi kapi gura baRa gyānī.

mṛtyu nikaṭa āi khala tohī,
lāgesi adhama sikhāvana mohī.

ulaṭā hoihi kaha hanumānā,
matibhrama tora pragaṭa maī jānā.

सुनि कपि बचन बहुत खिसिआना ।

बेगि न हरहु मूढ़ कर प्राणा ॥

सुनत निसाचर मारन धाए ।

सचिवन्ह सहित बिभीषनु आए ॥

नाइ सीस करि बिनय बहूता ।

नीति बिरोध न मारिअ दूता ॥

आन दंड कछु करिअ गोसाँई ।

सबहीं कहा मंत्र भल भाई ॥

suni kapi bacana bahuta khisiānā,
begi na harahu mūRha kara prānā.

sunata nisācara mārana dhāe,
sacivanha sahita bibhīṣanu āe.

nāi sīsa kari binaya bahūtā,
nīti birodha na māria dūtā.

āna daṁḍa kachu karia gosāī,
sabahī kahā maṁtra bhala bhāī.

सुनत बिहसि बोला दसकंधर ।
अंग भंग करि पठइअ बंदर ॥

दोहा

कपि कें ममता पूँछ पर सबहि कहउँ समुझाइ ।
तेल बोरि पट बाँधि पुनि पावक देहु लगाइ ॥ २४ ॥

चौपाई

पूँछहीन बानर तहँ जाइहि ।
तब सठ निज नाथहि लइ आइहि ॥
जिन्ह कै कीन्हिसि बहुत बड़ाई ।
देखउँ मैं तिन्ह कै प्रभुताई ॥

**sunata bihasi bolā dasakaṁdhara,
aṁga bhaṁga kari paṭhaia baṁdara.**

Dohā :

kapi kē mamatā pūcha para sabahi kahaṁ samujhāi,
tela bori paṭa bādhi puni pāvaka dehu lagāi.24.

Caupāi :

**pūchahīna bānara tahā jāihi,
taba saṭha nija nāthahi lai āihi.**

**jinha kai kīnhisi bahuta baRāi,
dekhaṁ maṁ tinha kai prabhutāi.**

बचन सुनत कपि मन मुसुकाना ।
 भइ सहाय सारद में जाना ॥
 जातुधान सुनि रावन बचना ।
 लागे रचैं मूढ़ सोइ रचना ॥
 रहा न नगर बसन घृत तेला ।
 बाढ़ी पूँछ कीन्ह कपि खेला ॥
 कौतुक कहँ आए पुरबासी ।
 मारहिं चरन करहिं बहु हाँसी ॥

bacana sunata kapi mana musukānā,
bhai sahāya sārada maĩ jānā.

jātudhāna suni rāvana bacanā,
lāge racaĩ mūRha soi racanā.

rahā na nagara basana ghṛta telā,
bāRhī pūcha kīnha kapi khelā.

kautuka kahā āe purabāsī,
mārahĩ carana karahĩ bahu hāsī.

बाजहिं ढोल देहिं सब तारी ।
 नगर फेरि पुनि पूँछ प्रजारी ॥
 पावक जरत देखि हनुमंता ।
 भयउ परम लघुरूप तुरंता ॥
 निबुकि चढ़ेउ कपि कनक अटारीं ।
 भई सभीत निसाचर नारीं ॥

दोहा

हरि प्रेरित तेहि अवसर चले मरुत उनचास ।
 अट्टहास करि गर्जा कपि बढि लाग अकास ॥ २५ ॥

bājahī ḍhola dehī saba tāri,
nagara pheri puni pūcha prajāri.

pāvaka jarata dekhi hanumaṁtā,
bhayau parama laghurūpa turaṁtā.

nibuki caRheu kapi kanaka aṭāri,
bhaī sabhīta nisācara nāri.

Dohā :

hari prerita tehi avasara cale maruta unacāsa,
aṭṭahāsa kari garjā kapi baRhi lāga akāsa.25.

चौपाई

देह बिसाल परम हरुआई ।
 मंदिर तें मंदिर चढ़ धाई ॥
 जरइ नगर भा लोग बिहाला ।
 झपट लपट बहु कोटि कराला ॥
 तात मातु हा सुनिअ पुकारा ।
 एहिं अवसर को हमहि उबारा ॥
 हम जो कहा यह कपि नहिं होई ।
 बानर रूप धरें सुर कोई ॥

Caupāi :

deha bisāla parama haruāī,
maṁdira tē maṁdira caRha dhāī.

jarai nagara bhā loga bihālā,
jhapaṭa lapaṭa bahu koṭi karālā.

tāta mātu hā sunia pukārā,
ehī avasara ko hamahi ubārā.

hama jo kahā yaha kapi nahī hoī,
bānara rūpa dharē sura koī.

साधु अवग्या कर फलु ऐसा ।
 जरइ नगर अनाथ कर जैसा ॥
 जारा नगरु निमिष एक माहीं ।
 एक बिभीषन कर गृह नाहीं ॥
 ता कर दूत अनल जेहिं सिरिजा ।
 जरा न सो तेहि कारन गिरिजा ॥
 उलटि पलटि लंका सब जारी ।
 कूदि परा पुनि सिंधु मझारी ॥

sādhu avagyā kara phalu aisā,
jarai nagara anātha kara jaisā.

jārā nagaru nimiṣa eka māhī,
eka bibhīṣana kara gṛha nāhī.

tā kara dūta anala jehī sirijā,
jarā na so tehi kārana girijā.

ulaṭi palaṭi laṁkā saba jāri,
kūdi parā puni simḍhu majhārī.

दोहा

पूँछ बुझाइ खोइ श्रम धरि लघु रूप बहोरि ।
जनकसुता कें आगें ठाढ़ भयउ कर जोरि ॥ २६ ॥

चौपाई

मातु	मोहि	दीजे	कछु	चीन्हा ।
जैसें	रघुनायक	मोहि	दीन्हा ॥	
चूड़ामनि	उतारि	तब	दयऊ ।	
हरष	समेत	पवनसुत	लयऊ ॥	
कहेहु	तात	अस	मोर	प्रनामा ।
सब	प्रकार	प्रभु	पूरनकामा ॥	

Dohā :

pūcha bujhāi khoi śrama dhari laghu rūpa bahori,
janakasutā kē āgē ṭhāRha bhayau kara jori.26.

Caupāi :

**mātu mohi dīje kachu cīnhā,
jaisē raghunāyaka mohi dīnhā.**

**cūRāmani utāri taba dayaū,
haraṣa sameta pavanasuta layaū.**

**kahehu tāta asa mora pranāmā,
saba prakāra prabhu pūranakāmā.**

दीन दयाल बिरिदु संभारी ।
 हरहु नाथ मम संकट भारी ॥
 तात सक्रसुत कथा सुनाएहु ।
 बान प्रताप प्रभुहि समुझाएहु ॥
 मास दिवस महँ नाथु न आवा ।
 तौ पुनि मोहि जिअत नहिं पावा ॥
 कहु कपि केहि बिधि राखौं प्राणा ।
 तुम्हहू तात कहत अब जाना ॥

dīna dayāla biridu sambhārī,
harahu nātha mama saṁkaṭa bhārī.

tāta sakrasuta kathā sunāehu,
bāna pratāpa prabhuhi samujhāehu.

māsa divasa mahū nāthu na āvā,
tau puni mohi jiata nahī pāvā.

kahu kapi kehi bidhi rākhaū prānā,
tumhahū tāta kahata aba jānā.

तोहि देखि सीतलि भइ छाती ।
पुनि मो कहुँ सोइ दिनु सो राती ॥

दोहा

जनकसुतहि समुझाइ करि बहु बिधि धीरजु दीन्ह ।
चरन कमल सिरु नाइ कपि गवनु राम पहिं कीन्ह ॥ २७ ॥

चौपाई

चलत महाधुनि गर्जेसि भारी ।
गर्भ स्रवहिं सुनि निसिचर नारी ॥
नाघि सिंधु एहि पारहि आवा ।
सबद किलिकिला कपिन्ह सुनावा ॥

**tohi dekhi sītali bhai chātī,
puni mo kahũ soi dinu so rātī.**

Dohā :

janakasutahi samujhāi kari bahu bidhi dhīraju dīnha,
carana kamala siru nāi kapi gavanu rāma pahĩ kīnha.27.

Caupāi :

**calata mahādhuni garjesi bhārī,
garbha sravahĩ suni nisicara nārī.**

**nāghi sim̄dhu ehi pārāhi āvā,
sabada kilikilā kapinha sunāvā.**

हरषे सब बिलोकि हनुमाना ।
 नूतन जन्म कपिन्ह तब जाना ॥
 मुख प्रसन्न तन तेज बिराजा ।
 कीन्हेसि रामचंद्र कर काजा ॥
 मिले सकल अति भए सुखारी ।
 तलफत मीन पाव जिमि बारी ॥
 चले हरषि रघुनायक पासा ।
 पूँछत कहत नवल इतिहासा ॥

haraṣe saba biloki hanumānā,
nūtana janma kapinha taba jānā.

mukha prasanna tana teja birājā,
kīnhesi rāmacandra kara kājā.

mile sakala ati bhae sukhārī,
talaphata mīna pāva jimi bārī.

cale haraṣi raghunāyaka pāsā,
pūchata kahata navala itihāsā.

तब मधुबन भीतर सब आए ।
 अंगद संमत मधु फल खाए ॥
 रखवारे जब बरजन लागे ।
 मुष्टि प्रहार हनत सब भागे ॥

दोहा

जाइ पुकारे ते सब बन उजार जुबराज ।
 सुनि सुग्रीव हरष कपि करि आए प्रभु काज ॥ २८ ॥

चौपाई

जौं न होति सीता सुधि पाई ।
 मधुबन के फल सकहिं कि खाई ॥

**taba madhubana bhītara saba āe,
aṁgada saṁmata madhu phala khāe.
rakhavāre jaba barajana lāge,
muṣṭi prahāra hanata saba bhāge.**

Dohā :

jāi pukāre te saba bana ujāra jubarāja,
suni sugrīva haraṣa kapi kari āe prabhu kāja.28.

Caupāi :

**jaũ na hoti sītā sudhi pāi,
madhubana ke phala sakahi ki khāi.**

एहि बिधि मन बिचार कर राजा ।
 आइ गए कपि सहित समाजा ॥
 आइ सबन्हि नावा पद सीसा ।
 मिलेउ सबन्हि अति प्रेम कपीसा ॥
 पूँछी कुसल कुसल पद देखी ।
 राम कृपाँ भा काजु बिसेषी ॥
 नाथ काजु कीन्हेउ हनुमाना ।
 राखे सकल कपिन्ह के प्राणा ॥

ehi bidhi mana bicāra kara rājā,
āi gae kapi sahita samājā.

āi sabanhi nāvā pada sīsā,
mileu sabanhi ati prema kapīsā.

pūchī kusala kusala pada dekhī,
rāma kṛpā bhā kāju biseṣī.

nātha kāju kīnheu hanumānā,
rākhe sakala kapinha ke prānā.

सुनि सुग्रीव बहुरि तेहि मिलेऊ ।
 कपिन्ह सहित रघुपति पहिं चलेऊ ॥
 राम कपिन्ह जब आवत देखा ।
 किँएँ काजु मन हरष बिसेषा ॥
 फटिक सिला बैठे द्वौ भाई ।
 परे सकल कपि चरनन्हि जाई ॥

दोहा

प्रीति सहित सब भेटे रघुपति करुना पुंज ।
 पूँछी कुसल नाथ अब कुसल देखि पद कंज ॥ २९ ॥

**suni sugrīva bahuri tehi mileū,
kapinha sahita raghupati pahī caleū.**

**rāma kapinha jaba āvata dekhā,
kiē kāju mana haraṣa biseṣā.**

**phaṭika silā baiṭhe dvau bhāī,
pare sakala kapi carananhi jāī.**

Dohā :

prīti sahita saba bheṭe raghupati karunā puṁja,
pūchī kusala nātha aba kusala dekhi pada kaṁja.29.

चौपाई

जामवंत कह सुनु रघुराया ।
 जा पर नाथ करहु तुम्ह दाया ॥
 ताहि सदा सुभ कुसल निरंतर ।
 सुर नर मुनि प्रसन्न ता ऊपर ॥
 सोइ बिजई बिनई गुन सागर ।
 तासु सुजसु त्रैलोक उजागर ॥
 प्रभु कीं कृपा भयउ सबु काजू ।
 जन्म हमार सुफल भा आजू ॥

Caupāi :

jāmavaṁta kaha sunu raghurāyā,
jā para nātha karahu tumha dāyā.

tāhi sadā subha kusala niraṁtara,
sura nara muni prasanna tā ūpara.

soi bijaī binaī guna sāgara,
tāsu sujasu trailoka ujāgara.

prabhu kī kṛpā bhayau sabu kājū,
janma hamāra suphala bhā ājū.

नाथ पवनसुत कीन्हि जो करनी ।

सहसहुँ मुख न जाइ सो बरनी ॥

पवनतनय के चरित सुहाए ।

जामवंत रघुपतिहि सुनाए ॥

सुनत कृपानिधि मन अति भाए ।

पुनि हनुमान हरषि हियँ लाए ॥

कहहु तात केहि भाँति जानकी ।

रहति करति रच्छा स्वप्राण की ॥

nātha pavanasuta kīnhi jo karanī,
sahasahū mukha na jāi so baranī.

pavanatanaya ke carita suhāe,
jāmavaṁta raghupatihi sunāe.

sunata kṛpānidhi mana ati bhāe,
puni hanumāna haraṣi hiyā lāe.

kahahu tāta kehi bhāti jānakī,
rahatī karatī racchā svaprāna kī.

दोहा

नाम पाहरू दिवस निसि ध्यान तुम्हार कपाट ।
लोचन निज पद जंत्रित जाहिं प्रान केहिं बाट ॥ ३० ॥

चौपाई

चलत	मोहि	चूड़ामनि	दीन्ही ।
रघुपति	हृदयँ	लाइ सोइ	लीन्ही ॥
नाथ	जुगल	लोचन भरि	बारी ।
बचन	कहे	कछु जनककुमारी	॥
अनुज	समेत	गहेहु प्रभु	चरना ।
दीन	बंधु	प्रनतारति	हरना ॥

Dohā :

nāma pāharū divasa nisi dhyāna tumhāra kapāṭa,
locana nija pada jamtrita jāhī prāna kehī bāṭa.30.

Caupāi :

**calata mohi cūRāmani dīnhī,
raghupati hṛdayā lāi soi līnhī.**

**nātha jugala locana bhari bārī,
bacana kahe kachu janakakumārī.**

**anuja sameta gahehu prabhu caranā,
dīna baṁdhu pranatārati haranā.**

मन क्रम बचन चरन अनुरागी ।
 केहिं अपराध नाथ हौं त्यागी ॥
 अवगुन एक मोर मैं माना ।
 बिछुरत प्रान न कीन्ह पयाना ॥
 नाथ सो नयनन्हि को अपराधा ।
 निसरत प्रान करहिं हठि बाधा ॥
 बिरह अगिनि तनु तूल समीरा ।
 स्वास जरइ छन माहिं सरीरा ॥

mana krama bacana carana anurāgī,
keḥī aparādha nātha haṁ tyāgī.

avaguna eka mora maī mānā,
bichurata prāna na kīnha payānā.

nātha so nayanānhi ko aparādhā,
nisarata prāna karahī haṭhi bādha.

biraha agini tanu tūla samīrā,
svāsa jarai chana māhī sarīrā.

नयन स्रवहिं जलु निज हित लागी ।
 जरैं न पाव देह बिरहागी ॥
 सीता कै अति बिपति बिसाला ।
 बिनहिं कहें भलि दीनदयाला ॥

दोहा

निमिष निमिष करुनानिधि जाहिं कलप सम बीति ।
 बेगि चलिअ प्रभु आनिअ भुज बल खल दल जीति ॥ ३१ ॥

चौपाई

सुनि सीता दुख प्रभु सुख अयना ।
 भरि आए जल राजिव नयना ॥

**nayana sravahṛ jalu nija hita lāgī,
jaraṁ na pāva deha birahāgī.**

**sītā kai ati bipati bisālā,
binahṛ kahē bhali dīnadayālā.**

Dohā :

nimiṣa nimiṣa karunānidhi jāhṛ kalapa sama bīti,
begi calia prabhu ānia bhujā bala khala dala jīti.31.

Caupāi :

**sunī sītā dukha prabhu sukha ayanā,
bhari āe jala rājiva nayanā.**

बचन कायँ मन मम गति जाही ।
 सपनेहुँ बूझिअ बिपति कि ताही ॥
 कह हनुमंत बिपति प्रभु सोई ।
 जब तव सुमिरन भजन न होई ॥
 केतिक बात प्रभु जातुधान की ।
 रिपुहि जीति आनिबी जानकी ॥
 सुनु कपि तोहि समान उपकारी ।
 नहिं कोउ सुर नर मुनि तनुधारी ॥

bacana kāyā mana mama gati jāhī,
sapanehū būjhia bipati ki tāhī.

kaha hanumaṁta bipati prabhu soī,
jaba tava sumirana bhajana na hoī.

ketika bāta prabhu jātudhāna kī,
ripuhi jīti ānibī jānakī.

sunu kapi tohi samāna upakārī,
nahī kou sura nara muni tanudhārī.

प्रति उपकार करौं का तोरा ।
 सनमुख होइ न सकत मन मोरा ॥
 सुनु सुत तोहि उरिन मैं नाहीं ।
 देखेउँ करि बिचार मन माहीं ॥
 पुनि पुनि कपिहि चितव सुरत्राता ।
 लोचन नीर पुलक अति गाता ॥

दोहा

सुनि प्रभु बचन बिलोकि मुख गात हरषि हनुमंत ।
 चरन परेउ प्रेमाकुल त्राहि त्राहि भगवंत ॥ ३२ ॥

prati upakāra karaṅ kā torā,
sanamukha hoi na sakata mana morā.

sunu suta tohi urina maī nāhī,
dekheṅ kari bicāra mana māhī.

puni puni kapihi citava suratrātā,
locana nīra pulaka ati gātā.

Dohā :

sunī prabhu bacana biloki mukha gāta haraṣi hanumaṁta,
carana pareu premākula trāhi trāhi bhagavaṁta.32.

चौपाई

बार बार प्रभु चहइ उठावा ।
 प्रेम मगन तेहि उठब न भावा ॥
 प्रभु कर पंकज कपि कें सीसा ।
 सुमिरि सो दसा मगन गौरीसा ॥
 सावधान मन करि पुनि संकर ।
 लागे कहन कथा अति सुंदर ॥
 कपि उठाइ प्रभु हृदयँ लगावा ।
 कर गहि परम निकट बैठावा ॥

Caupāi :

bāra bāra prabhu cahai uṭhāvā,
prema magana tehi uṭhaba na bhāvā.

prabhu kara paṁkaja kapi kē sīsā,
sumiri so dasā magana gaurīsā.

sāvadhāna mana kari puni saṁkara,
lāge kahana kathā ati suṁdara.

kapi uṭhāi prabhu hṛdayā lagāvā,
kara gahi parama nikaṭa baiṭhāvā.

कहु कपि रावन पालित लंका ।

केहि बिधि दहेउ दुर्ग अति बंका ॥

प्रभु प्रसन्न जाना हनुमाना ।

बोला बचन बिगत अभिमाना ॥

साखामृग कै बड़ि मनुसाई ।

साखा तें साखा पर जाई ॥

नाधि सिंधु हाटकपुर जारा ।

निसिचर गन बधि बिपिन उजारा ॥

kahu kapi rāvana pālita laṁkā,
kehi bidhi daheu durga ati baṁkā.

prabhu prasanna jānā hanumānā,
bolā bacana bigata abhimānā.

sākhāmṛga kai baRi manusāī,
sākhā tē sākhā para jāī.

nāghi simḍhu hāṭakapura jārā,
nisicara gana badhi bipina ujārā.

सो सब तव प्रताप रघुराई ।
नाथ न कछू मोरि प्रभुताई ॥

दोहा

ता कहँ प्रभु कछु अगम नहिं जा पर तुम्ह अनुकूल ।
तव प्रभावं बड़वानलहि जारि सकइ खलु तूल ॥ ३३ ॥

चौपाई

नाथ भगति अति सुखदायनी ।
देहु कृपा करि अनपायनी ॥
सुनि प्रभु परम सरल कपि बानी ।
एवमस्तु तब कहेउ भवानी ॥

**so saba tava pratāpa raghurāī,
nātha na kachū mori prabhutāī.**

Dohā :

tā kahū prabhu kachu agama nahī jā para tumha anukūla,
tava prabhāvā baRavānalahi jāri sakai khalu tūla.33.

Caupāī :

**nātha bhagati ati sukhadāyanī,
dehu kṛpā kari anapāyanī.**

**suni prabhu parama sarala kapi bānī,
evamastu taba kaheu bhavānī.**

उमा राम सुभाउ जेहिं जाना ।
 ताहि भजनु तजि भाव न आना ॥
 यह संबाद जासु उर आवा ।
 रघुपति चरन भगति सोइ पावा ॥
 सुनि प्रभु बचन कहहिं कपिबृंदा ।
 जय जय जय कृपाल सुखकंदा ॥
 तब रघुपति कपिपतिहि बोलावा ।
 कहा चलैं कर करहु बनावा ॥

umā rāma subhāu jeh̄ jānā,
tāhi bhajanu taji bhāva na ānā.

yaha sambāda jāsu ura āvā,
raghupati carana bhagati soi pāvā.

suni prabhu bacana kahah̄ kapibṛmdā,
jaya jaya jaya kṛpāla sukhakaṁdā.

taba raghupati kapipatihi bolāvā,
kahā calaṅ kara karahu banāvā.

अब बिलंबु केहि कारन कीजे ।
 तुरत कपिन्ह कहँ आयसु दीजे ॥
 कौतुक देखि सुमन बहु बरषी ।
 नभ तें भवन चले सुर हरषी ॥

दोहा

कपिपति बेगि बोलाए आए जूथप जूथ ।
 नाना बरन अतुल बल बानर भालु बरूथ ॥ ३४ ॥

चौपाई

प्रभु पद पंकज नावहिं सीसा ।
 गर्जहिं भालु महाबल कीसा ॥

**aba bilambu kehi kārana kīje,
turata kapinha kahū āyasu dīje.**

**kautuka dekhi sumana bahu baraṣī,
nabha tē bhavana cale sura haraṣī.**

Dohā :

kapipati begi bolāe āe jūthapa jūtha,
nānā barana atula bala bānara bhālu barūtha.34.

Caupāi :

**prabhu pada paṁkaja nāvahī sīsā,
garjahī bhālu mahābala kīsā.**

देखी	राम	सकल	कपि	सेना ।
चितइ	कृपा	करि	राजिव	नैना ॥
राम	कृपा	बल	पाइ	कपिंदा ।
भए	पच्छजुत	मनहुँ		गिरिंदा ॥
हरषि	राम	तब	कीन्ह	पयाना ।
सगुन	भए	सुंदर	सुभ	नाना ॥
जासु	सकल	मंगलमय		कीती ।
तासु	पयान	सगुन	यह	नीती ॥
प्रभु	पयान	जाना		बैदेहीं ।

dekhī rāma sakala kapi senā,
citai kṛpā kari rājiva nainā.

rāma kṛpā bala pāi kapimḍā,
bhae pacchajuta manahū girimḍā.

haraṣi rāma taba kīnha payānā,
saguna bhae suṁdara subha nānā.

jāsu sakala maṁgalamaya kītī,
tāsu payāna saguna yaha nītī.

prabhu payāna jānā baidehī,

फरकि बाम अँग जनु कहि देहीं ॥

जोड़ जोड़ सगुन जानकिहि होई ।

असगुन भयउ रावनहि सोई ॥

चला कटकु को बरनैं पारा ।

गर्जहि बानर भालु अपारा ॥

नख आयुध गिरि पादपधारी ।

चले गगन महि इच्छाचारी ॥

केहरिनाद भालु कपि करहीं ।

डगमगाहिं दिग्गज चिक्करहीं ॥

pharaki bāma āga janu kahi dehī.

joi joi saguna jānakihi hoī,
asaguna bhayau rāvanahi soī.

calā kaṭaku ko baranaṅ pārā,
garjahī bānara bhālu apārā.

nakha āyudha giri pādapadhārī,
cale gagana mahi icchācārī.

keharināda bhālu kapi karahī,
ḍagamagāhī diggaja cikkarahī.

छन्द

चिक्करहिं दिग्गज डोल महि गिरि लोल सागर खरभरे ।
 मन हरष सभ गंधर्ब सुर मुनि नाग किंनर दुख टरे ॥
 कटकटहिं मर्कट बिकट भट बहु कोटि कोटिन्ह धावहीं ।
 जय राम प्रबल प्रताप कोसलनाथ गुन गन गावहीं ॥
 सहि सक न भार उदार अहिपति बार बारहिं मोहई ।
 गह दसन पुनि पुनि कमठ पृष्ट कठोर सो किमि सोहई ॥
 रघुबीर रुचिर प्रयान प्रस्थिति जानि परम सुहावनी ।
 जनु कमठ खर्पर सर्पराज सो लिखत अबिचल पावनी ॥

Chanda :

cikkarahī diggaja ḍola mahi giri lola sāgara kharabhare,
mana haraṣa sabha gaṁdharba sura muni nāga kimnara dukha ṭare.

kaṭakaṭahī markaṭa bikaṭa bhaṭa bahu koṭi koṭinha dhāvahī,
jaya rāma prabala pratāpa kosalanātha guna gana gāvahī.

sahi saka na bhāra udāra ahipati bāra bārahī mohai,
gaha dasana puni puni kamaṭha pṛṣṭa kaṭhora so kimi sohai.

raghubīra rucira prayāna prasthiti jāni parama suhāvanī,
janu kamaṭha kharpara sarparāja so likhata abicala pāvani.

दोहा

एहि बिधि जाइ कृपानिधि उतरे सागर तीर ।
जहँ तहँ लागे खान फल भालु बिपुल कपि बीर ॥ ३५ ॥

चौपाई

उहाँ निसाचर रहहिं ससंका ।
जब तें जारि गयउ कपि लंका ॥
निज निज गृहँ सब करहिं बिचारा ।
नहिं निसिचर कुल केर उबारा ॥
जासु दूत बल बरनि न जाई ।
तेहि आएँ पुर कवन भलाई ॥

Dohā :

ehi bidhi jāi kṛpānidhi utare sāgara tīra,
jahā tahā lāge khāna phala bhālu bipula kapi bīra.35.

Caupāi :

uhā nisācara rahahī sasamkā,
jaba tē jāri gayau kapi lamkā.

nija nija gṛhā saba karahī bicārā,
nahī nisicara kula kera ubārā.

jāsu dūta bala barani na jāi,
tehi āē pura kavana bhalāi.

दूतिन्ह सन सुनि पुरजन बानी ।
 मंदोदरी अधिक अकुलानी ॥
 रहसि जोरि कर पति पग लागी ।
 बोली बचन नीति रस पागी ॥
 कंत करष हरि सन परिहरहू ।
 मोर कहा अति हित हियँ धरहू ॥
 समुझत जासु दूत कइ करनी ।
 स्रवहिं गर्भ रजनीचर घरनी ॥

dūtinha sana suni purajana bānī,
maṁdodarī adhika akulānī.

rahasi jori kara pati paga lāgī,
bolī bacana nīti rasa pāgī.

kaṁta karaṣa hari sana pariharahū,
mora kahā ati hita hiyā dharahū.

samujhata jāsu dūta kai karanī,
sravaḥ garbha rajanīcara gharanī.

तासु नारि निज सचिव बोलाई ।
 पठवहु कंत जो चहहु भलाई ॥
 तव कुल कमल बिपिन दुखदाई ।
 सीता सीत निसा सम आई ॥
 सुनहु नाथ सीता बिनु दीन्हें ।
 हित न तुम्हार संभु अज कीन्हें ॥

दोहा

राम बान अहि गन सरिस निकर निसाचर भेक ।
 जब लागि ग्रसत न तब लागि जतनु करहु तजि टेक ॥ ३६ ॥

tāsu nāri nija saciva bolāī,
paṭhavahu kaṁta jo cahahu bhalāī.

tava kula kamala bipina dukhadāī,
sītā sīta nisā sama āī.

sunahu nātha sītā binu dīnhē,
hita na tumhāra saṁbhu aja kīnhē.

Dohā :

rāma bāna ahi gana sarisa nikara nisācara bheka,
jaba lagi grasata na taba lagi jatanu karahu taji ṭeka.36.

चौपाई

श्रवन सुनी सठ ता करि बानी ।
 बिहसा जगत बिदित अभिमानी ॥
 सभय सुभाउ नारि कर साचा ।
 मंगल महँ भय मन अति काचा ॥
 जौं आवड़ मर्कट कटकाई ।
 जिअहिं बिचारे निसिचर खाई ॥
 कंपहिं लोकप जाकीं त्रासा ।
 तासु नारि सभीत बड़ि हासा ॥

Caupāi :

śravana sunī saṭha tā kari bānī,
bihasā jagata bidita abhimānī.

sabhaya subhāu nāri kara sēcā,
maṅgala mahū bhaya mana ati kēcā.

jaū āvai markāṭa kaṭakāi,
jiahī bicāre nisicara khāi.

kāmpahī lokapa jākī trāsā,
tāsu nāri sabhīta baRi hāsā.

अस कहि बिहसि ताहि उर लाई ।
 चलेउ सभाँ ममता अधिकाई ॥
 मंदोदरी हृदयँ कर चिंता ।
 भयउ कंत पर बिधि बिपरीता ॥
 बैठेउ सभाँ खबरि असि पाई ।
 सिंधु पार सेना सब आई ॥
 बूझेसि सचिव उचित मत कहहू ।
 ते सब हँसे मष्ट करि रहहू ॥

asa kahi bihasi tāhi ura lāī,
caleu sabhā^ḥ mamatā adhikāī.

maṁdodarī hṛdayā^ḥ kara cimtā,
bhayau kaṁta para bidhi biparītā.

baiṭheu sabhā^ḥ khabari asi pāī,
simḍhu pāra senā saba āī.

būjhesi saciva ucita mata kahahu,
te saba hāse maṣṭa kari rahahū.

जितेहु सुरासुर तब श्रम नाहीं ।
 नर बानर केहि लेखे माहीं ॥

दोहा

सचिव बैद गुर तीनि जाँ प्रिय बोलहिं भय आस ।
 राज धर्म तन तीनि कर होइ बेगिहीं नास ॥ ३७ ॥

चौपाई

सोइ रावन कहुँ बनी सहाई ।
 अस्तुति करहिं सुनाइ सुनाई ॥
 अवसर जानि बिभीषनु आवा ।
 भ्राता चरन सीसु तेहिं नावा ॥

**jitehu surāsura taba śrama nāhī,
nara bānara kehi lekhe māhī.**

Dohā :

saciva baida gura tīni jaũ priya bolahĩ bhaya āsa,
rāja dharmā tana tīni kara hoi begihĩ nāsa.37.

Caupāi :

**soi rāvana kahũ banī sahāī,
astuti karahĩ sunāi sunāī.**

**avasara jāni bibhīṣanu āvā,
bhrātā carana sīsu tehĩ nāvā.**

पुनि सिरु नाइ बैठ निज आसन ।
 बोला बचन पाइ अनुसासन ॥
 जौ कृपाल पूँछिहु मोहि बाता ।
 मति अनुरूप कहउँ हित ताता ॥
 जो आपन चाहै कल्याणा ।
 सुजसु सुमति सुभ गति सुख नाना ॥
 सो परनारि लिलार गोसाईं ।
 तजउ चउथि के चंद कि नाई ॥

puni siru nāi baiṭha nija āsana,
bolā bacana pāi anusāsana.

jau kṛpāla pūchihu mohi bātā,
mati anurūpa kahaṁ hita tātā.

jo āpana cāhai kalyānā,
sujasu sumati subha gati sukha nānā.

so paranāri lilāra gosāi,
tajau cauthi ke caṁda ki nāi.

चौदह भुवन एक पति होई ।
 भूतद्रोह तिष्ठइ नहिं सोई ॥
 गुन सागर नागर नर जोऊ ।
 अल्प लोभ भल कहइ न कोऊ ॥

दोहा

काम क्रोध मद लोभ सब नाथ नरक के पंथ ।
 सब परिहरि रघुबीरहि भजहु भजहिं जेहि संत ॥ ३८ ॥

चौपाई

तात राम नहिं नर भूपाला ।
 भुवनेस्वर कालहु कर काला ॥

caudaha bhuvana eka pati hoī,
bhūtadroha tiṣṭai nahī soī.

guna sāgara nāgara nara joū,
alapa lobha bhala kahai na koū.

Dohā :

kāma krodha mada lobha saba nātha naraka ke paṁtha,
saba parihari raghubīrahi bhajahu bhajahī jehi saṁta.38.

Caupāi :

tāta rāma nahī nara bhūpālā,
bhuvanesvara kālahu kara kālā.

ब्रह्म	अनामय	अज	भगवंता ।
ब्यापक	अजित	अनादि	अनंता ॥
गो	द्विज	धेनु	देव हितकारी ।
कृपासिंधु	मानुष		तनुधारी ॥
जन	रंजन	भंजन	खल ब्राता ।
बेद	धर्म	रच्छक	सुनु भ्राता ॥
ताहि	बयरु	तजि	नाइअ माथा ।
प्रनतारति	भंजन		रघुनाथा ॥

brahma anāmaya aja bhagavaṁtā,
byāpaka ajita anādi anaṁtā.

go dvija dhenu deva hitakārī,
kṛpāsimdhu mānuṣa tanudhārī.

jana raṁjana bhaṁjana khala brātā,
beda dharma racchaka sunu bhrātā.

tāhi bayaru taji nāia māthā,
pranatārati bhaṁjana raghunāthā.

देहु नाथ प्रभु कहँ बैदेही ।
 भजहु राम बिनु हेतु सनेही ॥
 सरन गएँ प्रभु ताहु न त्यागा ।
 बिस्व द्रोह कृत अघ जेहि लागा ॥
 जासु नाम त्रय ताप नसावन ।
 सोइ प्रभु प्रगट समुझु जियँ रावन ॥

दोहा

बार बार पद लागउँ बिनय करउँ दससीस ।
 परिहरि मान मोह मद भजहु कोसलाधीस ॥ ३९ (क) ॥

dehu nātha prabhu kahū baidehī,
bhajahu rāma binu hetu sanehī.

sarana gaë prabhu tāhu na tyāgā,
bisva droha kṛta agha jehi lāgā.

jāsu nāma traya tāpa nasāvana,
soi prabhu pragaṭa samujhu jiyārāvana.

Dohā :

bāra bāra pada lāgaū binaya karaū dasasīsa,
parihari māna moha mada bhajahu kosalādhīsa.39(ka).

मुनि पुलस्ति निज सिष्य सन कहि पठई यह बात ।

तुरत सो मैं प्रभु सन कही पाइ सुअवसरु तात ॥ ३९ (ख) ॥

चौपाई

माल्यवंत अति सचिव सयाना ।

तासु बचन सुनि अति सुख माना ॥

तात अनुज तव नीति बिभूषन ।

सो उर धरहु जो कहत बिभीषन ॥

रिपु उतकरष कहत सठ दोऊ ।

दूरि न करहु इहाँ हइ कोऊ ॥

muni pulasti nija siṣya sana kahi paṭhāi yaha bāta,
turata so maĩ prabhu sana kahī pāi suavasaru tāta.39(kha).

Caupāi :

**mālyavaṁta ati saciva sayānā,
tāsu bacana suni ati sukha mānā.**

**tāta anuja tava nīti bibhūṣana,
so ura dharahu jo kahata bibhīṣana.**

**rīpu utakaraṣa kahata saṭha doū,
dūri na karahu ihā̃ hai koū.**

माल्यवंत गृह गयउ बहोरी ।
 कहइ बिभीषनु पुनि कर जोरी ॥
 सुमति कुमति सब कें उर रहहीं ।
 नाथ पुरान निगम अस कहहीं ॥
 जहाँ सुमति तहँ संपति नाना ।
 जहाँ कुमति तहँ बिपति निदाना ॥
 तव उर कुमति बसी बिपरीता ।
 हित अनहित मानहु रिपु प्रीता ॥

mālyavaṁta gṛha gayau bahorī,
kahai bibhīṣanu puni kara jorī.

sumati kumati saba kē ura rahahī,
nātha purāna nigama asa kahahī.

jahā sumati tahā saṁpati nānā,
jahā kumati tahā bipati nidānā.

tava ura kumati basī biparītā,
hita anahita mānahu ripu prītā.

कालराति निसिचर कुल केरी ।
तेहि सीता पर प्रीति घनेरी ॥

दोहा

तात चरन गहि मागउँ राखहु मोर दुलार ।
सीता देहु राम कहँ अहित न होइ तुम्हार ॥ ४० ॥

चौपाई

बुध पुरान श्रुति संमत बानी ।
कही बिभीषन नीति बखानी ॥
सुनत दसानन उठा रिसाई ।
खल तोहि निकट मृत्यु अब आई ॥

**kālarāti nisicara kula kerī,
tehi sītā para prīti ghanerī.**

Dohā :

tāta carana gahi māgaṅ rākhahu mora dulāra,
sītā dehu rāma kaḥṅ ahita na hoi tumhāra.40.

Caupāi :

**budha purāna śruti saṁmata bānī,
kahī bibhīṣana nīti bakhānī.**

**sunata dasānana uṭhā risāī,
khala tohi nikaṭa mṛtyu aba āī.**

जिअसि सदा सठ मोर जिआवा ।
 रिपु कर पच्छ मूढ़ तोहि भावा ॥
 कहसि न खल अस को जग माहीं ।
 भुज बल जाहि जिता मैं नाहीं ॥
 मम पुर बसि तपसिन्ह पर प्रीती ।
 सठ मिलु जाइ तिन्हहि कहु नीती ॥
 अस कहि कीन्हेसि चरन प्रहारा ।
 अनुज गहे पद बारहिं बारा ॥

jiasi sadā saṭha mora jiāvā,
ripu kara paccha mūRha tohi bhāvā.

kahasi na khala asa ko jaga māhī,
bhuja bala jāhi jitā maṛ nāhī.

mama pura basi tapasinha para prītī,
saṭha milu jāi tinhahi kahu nītī.

asa kahi kīnhesi carana prahārā,
anuja gahe pada bārahī bārā.

उमा संत कइ इहइ बड़ाई ।
 मंद करत जो करइ भलाई ॥
 तुम्ह पितु सरिस भलेहिं मोहि मारा ।
 रामु भजें हित नाथ तुम्हारा ॥
 सचिव संग लै नभ पथ गयऊ ।
 सबहि सुनाइ कहत अस भयऊ ॥

दोहा

रामु सत्यसंकल्प प्रभु सभा कालबस तोरि ।
 मैं रघुबीर सरन अब जाऊँ देहु जनि खोरि ॥ ४१ ॥

**umā samta kai ihai baRāī,
maṁda karata jo karai bhalāī.**

**tumha pitu sarisa bhalehī mohi mārā,
rāmu bhajē hita nātha tumhārā.**

**saciva saṁga lai nabha patha gayaū,
sabahi sunāi kahata asa bhayaū.**

Dohā :

rāmu satyasaṁkalpa prabhu sabhā kālabasa tori,
maī raghubīra sarana aba jāū dehu jani khori.41.

चौपाई

अस कहि चला बिभीषनु जबहीं ।
 आयूहीन भए सब तबहीं ॥
 साधु अवग्या तुरत भवानी ।
 कर कल्यान अखिल कै हानी ॥
 रावन जबहिं बिभीषन त्यागा ।
 भयउ बिभव बिनु तबहिं अभागा ॥
 चलेउ हरषि रघुनायक पाहीं ।
 करत मनोरथ बहु मन माहीं ॥

Caupāi :

asa kahi calā bibhīṣanu jabahī,
āyūhīna bhae saba tabahī.

sādhu avagyā turata bhavānī,
kara kalyāna akhila kai hānī.

rāvana jabahī bibhīṣana tyāgā,
bhayau bibhava binu tabahī abhāgā.

caleu haraṣi raghunāyaka pāhī,
karata manoratha bahu mana māhī.

देखिहउँ जाइ चरन जलजाता ।
 अरुन मृदुल सेवक सुखदाता ॥
 जे पद परसि तरी रिषिनारी ।
 दंडक कानन पावनकारी ॥
 जे पद जनकसुताँ उर लाए ।
 कपट कुरंग संग धर धाए ॥
 हर उर सर सरोज पद जेई ।
 अहोभाग्य मैं देखिहउँ तेई ॥

dekhihaṁ jāi carana jalajātā,
aruna mṛdula sevaka sukhadātā.

je pada parasi tarī riṣinārī,
damḍaka kānana pāvanakārī.

je pada janakasutā ura lāe,
kapaṭa kuramṅa saṅga dhara dhāe.

hara ura sara saroja pada jeī,
ahobhāgya maī dekhihaṁ teī.

दोहा

जिन्ह पायन्ह के पादुकन्हि भरतु रहे मन लाइ ।
ते पद आजु बिलोकिहउँ इन्ह नयनन्हि अब जाइ ॥ ४२ ॥

चौपाई

एहि बिधि करत सप्रेम बिचारा ।
आयउ सपदि सिंधु एहिं पारा ॥
कपिन्ह बिभीषनु आवत देखा ।
जाना कोउ रिपु दूत बिसेषा ॥
ताहि राखि कपीस पहिं आए ।
समाचार सब ताहि सुनाए ॥

Dohā :

jinha pāyanha ke pādukanhi bharatu rahe mana lāi,
te pada āju bilokihañ inha nayanahi aba jāi.42.

Caupāi :

**ehi bidhi karata saprema bicārā,
āyau sapadi simḍhu ehī pārā.**

**kapinha bibhīṣanu āvata dekhā,
jānā kou ripu dūta biseṣā.**

**tāhi rākhi kapīsa pahī āe,
samācāra saba tāhi sunāe.**

कह	सुग्रीव	सुनहु	रघुराई ।
आवा	मिलन	दसानन	भाई ॥
कह	प्रभु सखा	बूझिऐ	काहा ।
कहइ	कपीस	सुनहु	नरनाहा ॥
जानि	न जाइ	निसाचर	माया ।
कामरूप	केहि	कारन	आया ॥
भेद	हमार	लेन	सठ आवा ।
राखिअ	बाँधि	मोहि	अस भावा ॥

kaha sugrīva sunahu raghurāī,
āvā milana dasānana bhāī.

kaha prabhu sakhā būjhiai kāhā,
kahai kapīsa sunahu naranāhā.

jāni na jāi nisācara māyā,
kāmarūpa kehi kārana āyā.

bheda hamāra lena saṭha āvā,
rākhia bādhi mohi asa bhāvā.

सखा नीति तुम्ह नीकि बिचारी ।
 मम पन सरनागत भयहारी ॥
 सुनि प्रभु बचन हरष हनुमाना ।
 सरनागत बच्छल भगवाना ॥

दोहा

सरनागत कहूँ जे तजहिं निज अनहित अनुमानि ।
 ते नर पावरँ पापमय तिन्हहि बिलोकत हानि ॥ ४३ ॥

चौपाई

कोटि बिप्र बध लागहिं जाहू ।
 आएँ सरन तजउँ नहिं ताहू ॥

sakhā nīti tumha nīki bicārī,
mama pana saranāgata bhayahārī.

suni prabhu bacana haraṣa hanumānā,
saranāgata bacchala bhagavānā.

Dohā :

saranāgata kahū je tajaḥī nija anahita anumāni,
te nara pāvāra pāpamaya tinahi bilokata hāni.43.

Caupāi :

koṭi bipra badha lāgahī jāhū,
āē sarana tajaū nahī tāhū.

सनमुख होइ जीव मोहि जबहीं ।

जन्म कोटि अघ नासहिं तबहीं ॥

पापवंत कर सहज सुभाऊ ।

भजनु मोर तेहि भाव न काऊ ॥

जौं पै दुष्ट हृदय सोइ होई ।

मोरें सनमुख आव कि सोई ॥

निर्मल मन जन सो मोहि पावा ।

मोहि कपट छल छिद्र न भावा ॥

sanamukha hoi jīva mohi jabahī,
janma koṭi agha nāsahī tabahī.

pāpavaṁta kara sahaja subhāū,
bhajanu mora tehi bhāva na kāū.

jaū pai duṣṭa hṛdaya soi hoī,
morē sanamukha āva ki soī.

nirmala mana jana so mohi pāvā,
mohi kapaṭa chala chidra na bhāvā.

भेद लेन पठवा दससीसा ।
 तबहुँ न कछु भय हानि कपीसा ॥
 जग महुँ सखा निसाचर जेते ।
 लछिमनु हनइ निमिष महुँ तेते ॥
 जौं सभीत आवा सरनाई ।
 रखिहउँ ताहि प्रान की नाई ॥

दोहा

उभय भाँति तेहि आनहु हँसि कह कृपानिकेत ।
 जय कृपाल कहि कपि चले अंगद हनू समेत ॥ ४४ ॥

**bheda lena paṭhavā dasasīsā,
tabahū na kachu bhaya hāni kapīsā.**

**jaga mahū sakhā nisācara jete,
lachimanu hanai nimiṣa mahū tete.**

**jaū sabhīta āvā saranāī,
rakhihaū tāhi prāna kī nāī.**

Dohā :

ubhaya bhāti tehi ānahu hāsi kaha kṛpāniketa,
jaya kṛpāla kahi kapi cale aṁgada hanū sameta.44.

चौपाई

सादर तेहि आगें करि बानर ।
 चले जहाँ रघुपति करुनाकर ॥
 दूरिहि ते देखे द्वौ भ्राता ।
 नयनानंद दान के दाता ॥
 बहुरि राम छबिधाम बिलोकी ।
 रहेउ ठटुकि एकटक पल रोकी ॥
 भुज प्रलंब कंजारुन लोचन ।
 स्यामल गात प्रनत भय मोचन ॥

Caupāi :

sādara tehi āgē kari bānara,
cale jahā raghupati karunākara.

dūrihi te dekhe dvau bhrātā,
nayanānaṁda dāna ke dātā.

bahuri rāma chabidhāma bilokī,
raheu ṭhaṭuki ekaṭaka pala rokī.

bhuja pralāmba kaṁjārūna locana,
syāmala gāta pranata bhaya mocana.

सिंघ कंध आयत उर सोहा ।
 आनन अमित मदन मन मोहा ॥
 नयन नीर पुलकित अति गाता ।
 मन धरि धीर कही मृदु बाता ॥
 नाथ दसानन कर मैं भ्राता ।
 निसिचर बंस जनम सुरत्राता ॥
 सहज पापप्रिय तामस देहा ।
 जथा उलूकहि तम पर नेहा ॥

siṁgha kaṁdha āyata ura sohā,
ānana amita madana mana mohā.

nayana nīra pulakita ati gātā,
mana dhari dhīra kahī mṛdu bātā.

nātha dasānana kara maī bhrātā,
nisicara baṁsa janama suratrātā.

sahaja pāpapriya tāmāsa dehā,
jathā ulūkahi tama para nehā.

दोहा

श्रवन सुजसु सुनि आयउँ प्रभु भंजन भव भीर ।
 त्राहि त्राहि आरति हरन सरन सुखद रघुबीर ॥ ४५ ॥

चौपाई

अस कहि करत दंडवत देखा ।
 तुरत उठे प्रभु हरष बिसेषा ॥
 दीन बचन सुनि प्रभु मन भावा ।
 भुज बिसाल गहि हृदयँ लगावा ॥
 अनुज सहित मिलि ढिग बैठारी ।
 बोले बचन भगत भयहारी ॥

Dohā :

śravana sujasu suni āyaṁ prabhu bhaṁjana bhava bhīra,
trāhi trāhi ārati harana sarana sukhada raghubīra.45.

Caupāi :

**asa kahi karata daṁḍavata dekhā,
turata uṭhe prabhu haraṣa biseṣā.**

**dīna bacana suni prabhu mana bhāvā,
bhuja bisāla gahi hṛdayā lagāvā.**

**anuja sahita mili ḍhiga baiṭhārī,
bole bacana bhagata bhayahārī.**

कहु लंकेस सहित परिवारा ।
 कुसल कुठाहर बास तुम्हारा ॥
 खल मंडली बसहु दिनु राती ।
 सखा धरम निबहइ केहि भाँती ॥
 मैं जानउँ तुम्हारि सब रीती ।
 अति नय निपुन न भाव अनीती ॥
 बरु भल बास नरक कर ताता ।
 दुष्ट संग जनि देइ बिधाता ॥

kahu lamkesa sahita parivārā,
kusala kuṭhāhara bāsa tumhārā.

khala maṁḍalī basahu dinu rātī,
sakhā dharama nibahai kehi bhātī.

maṛ jānaũ tumhāri saba rītī,
ati naya nipuna na bhāva anītī.

baru bhala bāsa naraka kara tātā,
duṣṭa saṁga jani dei bidhātā.

अब पद देखि कुसल रघुराया ।
जों तुम्ह कीन्हि जानि जन दाया ॥

दोहा

तब लगि कुसल न जीव कहँ सपनेहुँ मन बिश्राम ।
जब लगि भजत न राम कहँ सोक धाम तजि काम ॥ ४६ ॥

चौपाई

तब लगि हृदयँ बसत खल नाना ।
लोभ मोह मच्छर मद माना ॥
जब लगि उर न बसत रघुनाथा ।
धरें चाप सायक कटि भाथा ॥

**aba pada dekhi kusala raghurāyā,
jaũ tumha kīnhi jāni jana dāyā.**

Dohā :

taba lagi kusala na jīva kahũ sapanehũ mana biśrāma,
jaba lagi bhajata na rāma kahũ soka dhāma taji kāma.46.

Caupāī :

**taba lagi hṛdayā basata khala nānā,
lobha moha macchara mada mānā.**

**jaba lagi ura na basata raghunāthā,
dharẽ cāpa sāyaka kaṭi bhāthā.**

ममता तरुन तमी अँधिआरी ।

राग द्वेष उलूक सुखकारी ॥

तब लागि बसति जीव मन माहीं ।

जब लागि प्रभु प्रताप रबि नाहीं ॥

अब मैं कुसल मिटे भय भारे ।

देखि राम पद कमल तुम्हारे ॥

तुम्ह कृपाल जा पर अनुकूला ।

ताहि न ब्याप त्रिबिध भव सूला ॥

mamatā taruna tamī ādhiārī,
rāga dveṣa ulūka sukhakārī.

taba lagi basati jīva mana māhī,
jaba lagi prabhu pratāpa rabi nāhī.

aba maī kusala miṭe bhaya bhāre,
dekhi rāma pada kamala tumhāre.

tumha kṛpāla jā para anukūlā,
tāhi na byāpa tribidha bhava sūlā.

मैं निशिचर अति अधम सुभाऊ ।
 सुभ आचरनु कीन्ह नहिं काऊ ॥
 जासु रूप मुनि ध्यान न आवा ।
 तेहिं प्रभु हरषि हृदयँ मोहि लावा ॥

दोहा

अहोभाग्य मम अमित अति राम कृपा सुख पुंज ।
 देखेउँ नयन बिरंचि सिव सेव्य जुगल पद कंज ॥ ४७ ॥

चौपाई

सुनहु सखा निज कहउँ सुभाऊ ।
 जान भुसुंडि संभु गिरिजाऊ ॥

maĩ nisicara ati adhama subhāū,
subha ācaranu kīnha nahĩ kāū.

jāsu rūpa muni dhyāna na āvā,
tehĩ prabhu haraṣi hṛdayā mohi lāvā.

Dohā :

ahobhāgya mama amita ati rāma kṛpā sukha puṁja,
dekheũ nayana biraṁci siva sebya jugala pada kaṁja.47.

Caupāi :

sunahu sakhā nija kahaũ subhāū,
jāna bhusuṁḍi saṁbhu girijāū.

जों नर होइ चराचर द्रोही ।

आवै सभय सरन तकि मोही ॥

तजि मद मोह कपट छल नाना ।

करउँ सद्य तेहि साधु समाना ॥

जननी जनक बंधु सुत दारा ।

तनु धनु भवन सुहृद परिवारा ॥

सब कै ममता ताग बटोरी ।

मम पद मनहि बाँध बरि डोरी ॥

jaṁ nara hoi carācara drohī,
āvai sabhaya sarana taki mohī.

taji mada moha kapaṭa chala nānā,
karaṁ sadya tehi sādhu samānā.

jananī janaka baṁdhu suta dārā,
tanu dhanu bhavana suhṛda parivārā.

saba kai mamatā tāga baṭorī,
mama pada manahi bādha bari ḍorī.

समदरसी इच्छा कछु नाहीं ।
 हरष सोक भय नहिं मन माहीं ॥
 अस सज्जन मम उर बस कैसें ।
 लोभी हृदयँ बसइ धनु जैसें ॥
 तुम्ह सारिखे संत प्रिय मोरें ।
 धरउँ देह नहिं आन निहोरें ॥

दोहा

सगुन उपासक परहित निरत नीति दृढ़ नेम ।
 ते नर प्रान समान मम जिन्ह कें द्विज पद प्रेम ॥ ४८ ॥

samadarasī icchā kachu nāhī,
haraṣa soka bhaya nahī mana māhī.

asa sajjana mama ura basa kaisē,
lobhī hṛdayā basai dhanu jaisē.

tumha sārikhe samta priya morē,
dharaū deha nahī āna nihorē.

Dohā :

saguna upāsaka parahita nirata nīti dṛṣṭa nema,
te nara prāna samāna mama jinha kē dvija pada prema.48.

चौपाई

सुनु	लंकेस	सकल	गुन	तोरें ।
तातें	तुम्ह	अतिसय	प्रिय	मोरें ॥
राम	बचन	सुनि	बानर	जूथा ।
सकल	कहहिं	जय	कृपा	बरूथा ॥
सुनत	बिभीषनु	प्रभु	कै	बानी ।
नहिं	अघात	श्रवनामृत		जानी ॥
पद	अंबुज	गहि	बारहिं	बारा ।
हृदयँ	समात	न	प्रेमु	अपारा ॥

Caupāi :

**sunu lamkesa sakala guna torē,
tātē tumha atisaya priya morē.**

**rāma bacana suni bānara jūthā,
sakala kahahī jaya kṛpā barūthā.**

**sunata bibhīṣanu prabhu kai bānī,
nahī aghāta śravanāmṛta jānī.**

**pada ambuja gahi bārahī bārā,
hṛdayā samāta na premu apārā.**

सुनहु देव सचराचर स्वामी ।
 प्रनतपाल उर अंतरजामी ॥
 उर कछु प्रथम बासना रही ।
 प्रभु पद प्रीति सरित सो बही ॥
 अब कृपाल निज भगति पावनी ।
 देहु सदा सिव मन भावनी ॥
 एवमस्तु कहि प्रभु रनधीरा ।
 मागा तुरत सिंधु कर नीरा ॥

sunahu deva sacarācara svāmī,
pranatapāla ura aṁtarajāmī.

ura kachu prathama bāsanā rahī,
prabhu pada prīti sarita so bahī.

aba kṛpāla nija bhagati pāvanī,
dehu sadā siva mana bhāvanī.

evamastu kahi prabhu ranadhīrā,
māgā turata simḍhu kara nīrā.

जदपि सखा तव इच्छा नाहीं ।
 मोर दरसु अमोघ जग माहीं ॥
 अस कहि राम तिलक तेहि सारा ।
 सुमन बृष्टि नभ भई अपारा ॥

दोहा

रावन क्रोध अनल निज स्वास समीर प्रचंड ।
 जरत बिभीषनु राखेउ दीन्हेउ राजु अखंड ॥ ४९ (क) ॥
 जो संपति सिव रावनहि दीन्हि दिँ दस माथ ।
 सोइ संपदा बिभीषनहि सकुचि दीन्हि रघुनाथ ॥ ४९ (ख) ॥

**jadapi sakhā tava icchā nāhī,
mora darasu amogha jaga māhī.**

**asa kahi rāma tilaka tehi sārā,
sumana bṛṣṭi nabha bhaī apārā.**

Dohā :

rāvana krodha anala nija svāsa samīra pracamḍa,
jarata bibhīṣanu rākheu dīnheu rāju akhamḍa. 49 (ka).

jo saṁpati siva rāvanahi dīnhi diē dasa mātha,
soi saṁpadā bibhīṣanahi sakuci dīnhi raghunātha. 49(kha).

चौपाई

अस प्रभु छाड़ि भजहिं जे आना ।
 ते नर पसु बिनु पूँछ बिषाना ॥
 निज जन जानि ताहि अपनावा ।
 प्रभु सुभाव कपि कुल मन भावा ॥
 पुनि सर्वग्य सर्व उर बासी ।
 सर्वरूप सब रहित उदासी ॥
 बोले बचन नीति प्रतिपालक ।
 कारन मनुज दनुज कुल घालक ॥
 सुनु कपीस लंकापति बीरा ।

Caupāi :

asa prabhu chāRi bhajahř je ānā,
te nara pasu binu pūcha biṣānā.
nija jana jāni tāhi apanāvā,
prabhu subhāva kapi kula mana bhāvā.
puni sarbagya sarba ura bāsī,
sarbarūpa saba rahita udāsī.
bole bacana nīti pratipālaka,
kārana manuja danuja kula ghālaka.
sunu kapīsa laṁkāpati bīrā,

केहि बिधि तरिअ जलधि गंभीरा ॥
 संकुल मकर उरग झष जाती ।
 अति अगाध दुस्तर सब भाँती ॥
 कह लंकेस सुनहु रघुनायक ।
 कोटि सिंधु सोषक तव सायक ॥
 जद्यपि तदपि नीति असि गाई ।
 बिनय करिअ सागर सन जाई ॥

दोहा

प्रभु तुम्हार कुलगुर जलधि कहिहि उपाय बिचारि ।
 बिनु प्रयास सागर तरिहि सकल भालु कपि धारि ॥ ५० ॥

kehi bidhi taria jaladhi gambhīrā.

saṁkula makara uraga jhaṣa jāti,

ati agādha dustara saba bhātī.

kaha laṁkesa sunahu raghunāyaka,

koṭi siṁdhu soṣaka tava sāyaka.

jadyapi tadapi nīti asi gāi,

binaya karia sāgara sana jāi.

Dohā :

prabhu tumhāra kulagura jaladhi kaḥiḥi upāya bicāri,
binu prayāsa sāgara tarihi sakala bhālu kapi dhāri.50.

चौपाई

सखा कही तुम्ह नीकि उपाई ।
 करिअ दैव जौं होइ सहाई ॥
 मंत्र न यह लछिमन मन भावा ।
 राम बचन सुनि अति दुख पावा ॥
 नाथ दैव कर कवन भरोसा ।
 सोषिअ सिंधु करिअ मन रोसा ॥
 कादर मन कहँ एक अधारा ।
 दैव दैव आलसी पुकारा ॥
 सुनत बिहसि बोले रघुबीरा ।

Caupāi :

sakhā kahī tumha nīki upāi,
karia daiva jaũ hoi sahāi.
maṁtra na yaha lachimana mana bhāvā,
rāma bacana suni ati dukha pāvā.
nātha daiva kara kavana bharosā,
soṣia sim̄dhu karia mana rosā.
kādara mana kahũ eka adhārā,
daiva daiva ālasī pukārā.
sunata bihasi bole raghubīrā,

ऐसेहिं करब धरहु मन धीरा ॥
 अस कहि प्रभु अनुजहि समुझाई ।
 सिंधु समीप गए रघुराई ॥
 प्रथम प्रनाम कीन्ह सिरु नाई ।
 बैठे पुनि तट दर्भ डसाई ॥
 जबहिं बिभीषन प्रभु पहिं आए ।
 पाछें रावन दूत पठाए ॥

दोहा

सकल चरित तिन्ह देखे धरें कपट कपि देह ।
 प्रभु गुन हृदयँ सराहहिं सरनागत पर नेह ॥ ५१ ॥

aisehī karaba dharahu mana dhīrā.
asa kahi prabhu anujahi samujhāī,
sim̄dhu samīpa gae raghurāī.
prathama pranāma kīnha siru nāī,
baiṭhe puni taṭa darbha ḍasāī.
jabahī bibhīṣana prabhu pahī āe,
pāchē rāvana dūta paṭhāe.

Dohā :

sakala carita tinha dekhe dharē kapaṭa kapi deha,
prabhu guna hṛdayā sarāhahī saranāgata para neha.51.

चौपाई

प्रगट बखानहिं राम सुभाऊ ।
 अति सप्रेम गा बिसरि दुराऊ ॥
 रिपु के दूत कपिन्ह तब जाने ।
 सकल बाँधि कपीस पहिं आने ॥
 कह सुग्रीव सुनहु सब बानर ।
 अंग भंग करि पठवहु निसिचर ॥
 सुनि सुग्रीव बचन कपि धाए ।
 बाँधि कटक चहु पास फिराए ॥
 बहु प्रकार मारन कपि लागे ।

Caupāi :

pragaṭa bakhānahi rāma subhāū,
ati saprema gā bisari durāū.
ripu ke dūta kapinha taba jāne,
sakala bādhi kapīsa pahī āne.
kaha sugrīva sunahu saba bānara,
aṁga bhaṁga kari paṭhavahu nisicara.
suni sugrīva bacana kapi dhāe,
bādhi kaṭaka cahu pāsa phirāe.
bahu prakāra mārana kapi lāge,

दीन पुकारत तदपि न त्यागे ॥
 जो हमार हर नासा काना ।
 तेहि कोसलाधीस कै आना ॥
 सुनि लछिमन सब निकट बोलाए ।
 दया लागि हँसि तुरत छोड़ाए ॥
 रावन कर दीजहु यह पाती ।
 लछिमन बचन बाचु कुलघाती ॥

दोहा

कहेहु मुखागर मूढ़ सन मम संदेसु उदार ।
 सीता देइ मिलहु न त आवा कालु तुम्हार ॥ ५२ ॥

dīna pukārata tadapi na tyāge.
jo hamāra hara nāsā kānā,
tehi kosalādhīsa kai ānā.
suni lachimana saba nikaṭa bolāe,
dayā lāgi hāsi turata choRāe.
rāvana kara dījahu yaha pātī,
lachimana bacana bācu kulaghātī.

Dohā :

kahehu mukhāgara mūrha sana mama saṁdesu udāra,
sītā dei milahu na ta āvā kālu tumhāra.52.

चौपाई

तुरत	नाइ	लछिमन	पद	माथा ।
चले	दूत	बरनत	गुन	गाथा ॥
कहत	राम	जसु	लंकाँ	आए ।
रावन	चरन	सीस	तिन्ह	नाए ॥
बिहसि	दसानन	पूँछी	बाता ।	
कहसि	न सुक	आपनि	कुसलाता ॥	
पुनि	कहु	खबरि	बिभीषन	केरी ।
जाहि	मृत्यु	आई	अति	नेरी ॥
करत	राज	लंका	सठ	त्यागी ।

Caupāi :

turata nāi lachimana pada māthā,
cale dūta baranata guna gāthā.

kahata rāma jasu laṁkā̃ āe,
rāvana carana sīsa tinha nāe.

bihasi dasānana pūchī bātā,
kahasi na suka āpani kusalātā.

puni kahu khabari bibhīṣana kerī,
jāhi mṛtyu āi ati nerī.

karata rāja laṁkā̃ saṭha tyāgī,

होइहि जव कर कीट अभागी ॥
 पुनि कहु भालु कीस कटकाई ।
 कठिन काल प्रेरित चलि आई ॥
 जिन्ह के जीवन कर रखवारा ।
 भयउ मृदुल चित सिंधु बिचारा ॥
 कहु तपसिन्ह कै बात बहोरी ।
 जिन्ह के हृदयँ त्रास अति मोरी ॥

दोहा

की भइ भेंट कि फिरि गए श्रवन सुजसु सुनि मोर ।
 कहसि न रिपु दल तेज बल बहुत चकित चित तोर ॥ ५३ ॥

hoihi java kara kīṭa abhāgī.
puni kahu bhālu kīsa kaṭakāī,
kaṭhina kāla prerita cali āī.
jinha ke jīvana kara rakhavārā,
bhayau mṛdula cita simḍhu bicārā.
kahu tapasinha kai bāta bahorī,
jinha ke hṛdayā trāsa ati morī.

Dohā :

kī bhai bhēṭa ki phiri gae śravana sujasu suni mora,
kahasi na ripu dala teja bala bahuta cakita cita tora.53.

चौपाई

नाथ	कृपा	करि	पूँछेहु	जैसें ।
मानहु	कहा	क्रोध	तजि	तैसें ॥
मिला	जाइ	जब	अनुज	तुम्हारा ।
जातहिं	राम	तिलक	तेहि	सारा ॥
रावन	दूत	हमहि	सुनि	काना ।
कपिन्ह	बाँधि	दीन्हे	दुख	नाना ॥
श्रवन	नासिका	काटैं		लागे ।
राम	सपथ	दीन्हें	हम	त्यागे ॥
पूँछिहु	नाथ	राम		कटकाई ।

Caupāi :

nātha kṛpā kari pūchehu jaisē,
mānahu kahā krodha taji taisē.

milā jāi jaba anuja tumhārā,
jātaḥṛ rāma tilaka tehi sārā.

rāvana dūta hamahi suni kārā,
kapinha bādhi dīnhe dukha nārā.

śravana nāsikā kāṭaḥṛ lāge,
rāma sapatha dīnhē hama tyāge.

pūchiḥu nātha rāma kaṭakāi,

बदन कोटि सत बरनि न जाई ॥
 नाना बरन भालु कपि धारी ।
 बिकटानन बिसाल भयकारी ॥
 जेहिं पुर दहेउ हतेउ सुत तोरा ।
 सकल कपिन्ह महँ तेहि बलु थोरा ॥
 अमित नाम भट कठिन कराला ।
 अमित नाग बल बिपुल बिसाला ॥

दोहा

द्विबिद मयंद नील नल अंगद गद बिकटासि ।
 दधिमुख केहरि निसठ सठ जामवंत बलरासि ॥ ५४ ॥

**badana koṭi sata barani na jāi.
nānā barana bhālu kapi dhārī,
bikaṭānana bisāla bhayakārī.
jehī pura daheu hateu suta torā,
sakala kapinha mahā tehi balu thorā.
amita nāma bhaṭa kaṭhina karālā,
amita nāga bala bipula bisālā.**

Dohā :

dvibida mayamda nīla nala aṅgada gada bikaṭāsi,
dadhimukha kehari nisāṭha saṭha jāmavaṁta balarāsi.54.

चौपाई

ए कपि सब सुग्रीव समाना ।
 इन्ह सम कोटिन्ह गनइ को नाना ॥
 राम कृपाँ अतुलित बल तिन्हहीं ।
 तून समान त्रैलोकहि गनहीं ॥
 अस मैं सुना श्रवन दसकंधर ।
 पदुम अठारह जूथप बंदर ॥
 नाथ कटक महँ सो कपि नाहीं ।
 जो न तुम्हहि जीतै रन माहीं ॥
 परम क्रोध मीजहिं सब हाथा ।

Caupāi :

e kapi saba sugrīva samānā,
inha sama koṭinha ganai ko nānā.
rāma kṛpā atulita bala tinhahī,
tṛna samāna trailokahi ganahī.
asa maī sunā śravana dasakaṁdhara,
paduma aṭhāraha jūthapa baṁdara.
nātha kaṭaka mahā so kapi nāhī,
jo na tumhahi jītai rana māhī.
parama krodha mījahī saba hāthā,

आयसु पै न देहिं रघुनाथा ॥
 सोषहिं सिंधु सहित झष ब्याला ।
 पूरहिं न त भरि कुधर बिसाला ॥
 मर्दि गर्द मिलवहिं दससीसा ।
 ऐसेइ बचन कहहिं सब कीसा ॥
 गर्जहिं तर्जहिं सहज असंका ।
 मानहुँ ग्रसन चहत हहिं लंका ॥

दोहा

सहज सूर कपि भालु सब पुनि सिर पर प्रभु राम ।
 रावन काल कोटि कहुँ जीति सकहिं संग्राम ॥ ५५ ॥

āyasu pai na deḥi raghunāthā.
soṣahī simḍhu sahita jhaṣa byālā,
pūrahī na ta bhari kudhara bisālā.
mardi garda milavahī dasasīsā,
aisei bacana kahahī saba kīsā.
garjahī tarjahī sahaja asaṁkā,
mānahū grasana cahata hahī laṁkā.

Dohā :

sahaja sūra kapi bhālu saba puni sira para prabhu rāma,
rāvana kāla koṭi kahū jīti sakahī saṁgrāma.55.

चौपाई

राम तेज बल बुधि बिपुलाई ।
 सेष सहस सत सकहिं न गाई ॥
 सक सर एक सोषि सत सागर ।
 तव भ्रातहि पूँछेउ नय नागर ॥
 तासु बचन सुनि सागर पाहीं ।
 मागत पंथ कृपा मन माहीं ॥
 सुनत बचन बिहसा दससीसा ।
 जौं असि मति सहाय कृत कीसा ॥
 सहज भीरु कर बचन दृढ़ाई ।

Caupāi :

rāma teja bala budhi bipulāī,
seṣa sahasa sata sakahī na gāī.
saka sara eka soṣi sata sāgara,
tava bhrātahi pūcheu naya nāgara.
tāsu bacana suni sāgara pāhī,
māgata paṁtha kṛpā mana māhī.
sunata bacana bihasā dasasīsā,
jaū asi mati sahāya kṛta kīsā.
sahaja bhīru kara bacana dṛRhāī,

सागर	सन	ठानी	मचलाई ॥
मूढ़	मृषा	का	करसि बड़ाई ।
रिपु	बल	बुद्धि	थाह मैं पाई ॥
सचिव	सभीत	बिभीषन	जाकें ।
बिजय	बिभूति	कहाँ	जग ताकें ॥
सुनि	खल	बचन	दूत रिस बाढ़ी ।
समय	बिचारि	पत्रिका	काढ़ी ॥
रामानुज	दीन्ही	यह	पाती ।
नाथ	बचाइ	जुड़ावहु	छाती ॥

sāgara sana ṭhānī macalāī.

mūRha mṛṣā kā karasi baRāī,
ripu bala buddhi thāha maī pāī.

saciva sabhīta bibhīṣana jākē,
bijaya bibhūti kahā jaga tākē.

suni khala bacana dūta risa bāRhī,
samaya bicāri patrikā kāRhī.

rāmānuja dīnhī yaha pātī,
nātha bacāi juRāvahu chātī.

बिहसि बाम कर लीन्ही रावन ।
 सचिव बोलि सठ लाग बचावन ॥

दोहा

बातन्ह मनहि रिझाइ सठ जनि घालसि कुल खीस ।
 राम बिरोध न उबरसि सरन बिष्णु अज ईस ॥ ५६ (क) ॥
 की तजि मान अनुज इव प्रभु पद पंकज भृंग ।
 होहि कि राम सरानल खल कुल सहित पतंग ॥ ५६ (ख) ॥

चौपाई

सुनत सभय मन मुख मुसुकाई ।
 कहत दसानन सबहि सुनाई ॥

**bihasi bāma kara līnhī rāvana,
saciva boli saṭha lāga bacāvana.**

Dohā :

bātanha manahi rijhāi saṭha jani ghālasī kula khīsa,
rāma birodha na ubarasi sarana biṣṇu aja īsa. 56 (ka).
kī taji māna anuja iva prabhu pada paṁkaja bhṛṅga,
hohi ki rāma sarānala khala kula sahita pataṁga.56(kha).

Caupāi :

**sunata sabhaya mana mukha musukāi,
kahata dasānana sabahi sunāi.**

भूमि परा कर गहत अकासा ।

लघु तापस कर बाग बिलासा ॥

कह सुक नाथ सत्य सब बानी ।

समुझहु छाड़ि प्रकृति अभिमानी ॥

सुनहु बचन मम परिहरि क्रोधा ।

नाथ राम सन तजहु बिरोधा ॥

अति कोमल रघुबीर सुभाऊ ।

जद्यपि अखिल लोक कर राऊ ॥

मिलत कृपा तुम्ह पर प्रभु करिही ।

bhūmi parā kara gahata akāsā,
laghu tāpasa kara bāga bilāsā.

kaha suka nātha satya saba bānī,
samujhahu chāRi prakṛti abhimānī.

sunahu bacana mama parihari krodhā,
nātha rāma sana tajahu birodhā.

ati komala raghubīra subhāū,
jadyapi akhila loka kara rāū.

milata kṛpā tumha para prabhu karihī,

उर अपराध न एकउ धरिही ॥
 जनकसुता रघुनाथहि दीजे ।
 एतना कहा मोर प्रभु कीजे ॥
 जब तेहिं कहा देन बैदेही ।
 चरन प्रहार कीन्ह सठ तेही ॥
 नाइ चरन सिरु चला सो तहाँ ।
 कृपासिंधु रघुनायक जहाँ ॥
 करि प्रनामु निज कथा सुनाई ।
 राम कृपाँ आपनि गति पाई ॥

ura aparādha na ekau dharihī.

janakasutā raghunāthahi dīje,
etanā kahā mora prabhu kīje.

jaba tehi kahā dena baidehī,
carana prahāra kīnha saṭha tehī.

nāi carana siru calā so tahā,
kṛpāsīm̐dhu raghunāyaka jahā.

kari pranāmu nija kathā sunāi,
rāma kṛpā āpani gati pāi.

रिषि अगस्ति कीं साप भवानी ।
 राछस भयउ रहा मुनि ग्यानी ॥
 बंदि राम पद बारहिं बारा ।
 मुनि निज आश्रम कहुँ पगु धारा ॥

दोहा

बिनय न मानत जलधि जड़ गए तीनि दिन बीति ।
 बोले राम सक्रोप तब भय बिनु होइ न प्रीति ॥ ५७ ॥

चौपाई

लछिमन बान सरासन आनू ।
 सोषौं बारिधि बिसिख कृसानू ॥

riṣi agasti kī sāpa bhavānī,
rāchasa bhayau rahā muni gyānī.

baṁdi rāma pada bārahi bārā,
muni nija āśrama kahū pagu dhārā.

Dohā :

binaya na mānata jaladhi jaRa gae tīni dina bīti,
bole rāma sakopa taba bhaya binu hoi na prīti.57.

Caupāi :

lachimana bāna sarāsana ānū,
soṣaū bāridhi bisikha kṛsānū.

सठ सन बिनय कुटिल सन प्रीती ।

सहज कृपन सन सुंदर नीती ॥

ममता रत सन ग्यान कहानी ।

अति लोभी सन बिरति बखानी ॥

क्रोधिहि सम कामिहि हरिकथा ।

ऊसर बीज बाँ फल जथा ॥

अस कहि रघुपति चाप चढ़ावा ।

यह मत लछिमन के मन भावा ॥

saṭha sana binaya kuṭila sana prīti,
sahaja kṛpana sana suṁdara nīti.

mamatā rata sana gyāna kahānī,
ati lobhī sana birati bakhānī.

krodhihi sama kāmihi harikathā,
ūsara bīja baṅṅ phala jathā.

asa kahi raghupati cāpa caRhāvā,
yaha mata lachimana ke mana bhāvā.

संधानेउ प्रभु बिसिख कराला ।
 उठी उदधि उर अंतर ज्वाला ॥
 मकर उरग झष गन अकुलाने ।
 जरत जंतु जलनिधि जब जाने ॥
 कनक थार भरि मनि गन नाना ।
 बिप्र रूप आयउ तजि माना ॥

दोहा

काटेहिं पइ कदरी फरइ कोटि जतन कोउ सींच ।
 बिनय न मान खगेस सुनु डाटेहिं पइ नव नीच ॥ ५८ ॥

saṁdhāneu prabhu bisikha karālā,
uṭhī udadhi ura aṁtara jvālā.

makara uraga jhaṣa gana akulāne,
jarata jaṁtu jalanidhi jaba jāne.

kanaka thāra bhari mani gana nānā,
bipra rūpa āyau taji mānā.

Dohā :

kāṭehī pai kadarī pharai koṭi jatana kou śica,
binaya na māna khagesa sunu ḍāṭehī pai nava nīca.58.

चौपाई

सभय सिंधु गहि पद प्रभु केरे ।
 छमहु नाथ सब अवगुन मेरे ॥
 गगन समीर अनल जल धरनी ।
 इन्ह कइ नाथ सहज जड़ करनी ॥
 तव प्रेरित मायाँ उपजाए ।
 सृष्टि हेतु सब ग्रंथनि गाए ॥
 प्रभु आयसु जेहि कहँ जस अहई ।
 सो तेहि भाँति रहें सुख लहई ॥

Caupāi :

sabhaya simḍhu gahi pada prabhu kere,
chamahu nātha saba avaguna mere.

gagana samīra anala jala dharanī,
inha kai nātha sahaja jaRa karanī.

tava prerita māyā upajāe,
sṛṣṭi hetu saba gramṭhani gāe.

prabhu āyasu jehi kahā jasa ahaī,
so tehi bhāti rahē sukha lahaī.

प्रभु भल कीन्ह मोहि सिख दीन्ही ।
 मरजादा पुनि तुम्हरी कीन्ही ॥
 ढोल गवाँर सूद्र पसु नारी ।
 सकल ताड़ना के अधिकारी ॥
 प्रभु प्रताप मैं जाब सुखाई ।
 उतरिहि कटकु न मोरि बड़ाई ॥
 प्रभु अग्या अपेल श्रुति गाई ।
 करौं सो बेगि जो तुम्हहि सोहाई ॥

prabhu bhala kīnha mohi sikha dīnhī,
marajādā puni tumharī kīnhī.

ḍhola gavāra sūdra pasu nārī,
sakala tāRanā ke adhikārī.

prabhu pratāpa maī jāba sukhāī,
utarihi kaṭaku na mori baRāī.

prabhu agyā apela śruti gāī,
karaū so begi jo tumhahi sohāī.

दोहा

सुनत बिनीत बचन अति कह कृपाल मुसुकाइ ।
जेहि बिधि उतरै कपि कटकु तात सो कहहु उपाइ ॥ ५९ ॥

चौपाई

नाथ नील नल कपि द्वौ भाई ।
लरिकाई रिषि आसिष पाई ॥
तिन्ह कें परस किएँ गिरि भारे ।
तरिहहिं जलधि प्रताप तुम्हारे ॥
मैं पुनि उर धरि प्रभु प्रभुताई ।
करिहउँ बल अनुमान सहाई ॥

Dohā :

sunata binīta bacana ati kaha kṛpāla musukāi,
jehi bidhi utarai kapi kaṭaku tāta so kahahu upāi.59.

Caupāi :

**nātha nīla nala kapi dvau bhāi,
larikāī riṣi āsiṣa pāi.**

**tinha kē parasa kiē giri bhāre,
tarihahī jaladhi pratāpa tumhāre.**

**maī puni ura dhari prabhu prabhutāi,
karihaū bala anumāna sahāi.**

एहि बिधि नाथ पयोधि बँधाइअ ।
 जेहिं यह सुजसु लोक तिहुँ गाइअ ॥
 एहिं सर मम उत्तर तट बासी ।
 हतहु नाथ खल नर अघ रासी ॥
 सुनि कृपाल सागर मन पीरा ।
 तुरतहिं हरी राम रनधीरा ॥
 देखि राम बल पौरुष भारी ।
 हरषि पयोनिधि भयउ सुखारी ॥
 सकल चरित कहि प्रभुहि सुनावा ।
 चरन बंदि पाथोधि सिधावा ॥

ehi bidhi nātha payodhi bādhāia,
jehī yaha sujasu loka tihū gāia.
ehī sara mama uttara taṭa bāsī,
hatahu nātha khala nara agha rāsī.
suni kṛpāla sāgara mana pīrā,
turatahī harī rāma ranadhīrā.
dekhi rāma bala pauruṣa bhārī,
haraṣi payonidhi bhayau sukhārī.
sakala carita kahi prabhuhi sunāvā,
carana baṁdi pāthodhi sidhāvā.

छन्द

निज भवन गवनेउ सिंधु श्रीरघुपतिहि यह मत भायऊ ।
 यह चरित कलि मलहर जथामति दास तुलसी गायऊ ॥
 सुख भवन संसय समन दवन बिषाद रघुपति गुन गना ।
 तजि सकल आस भरोस गावहि सुनहि संतत सठ मना ॥

दोहा

सकल सुमंगल दायक रघुनायक गुन गान ।
 सादर सुनहिं ते तरहिं भव सिंधु बिना जलजान ॥ ६० ॥

इति श्रीमद्रामचरितमानसे सकलकलिकलुषविध्वंसने पञ्चमः सोपानः समाप्तः ।

Chanda :

nija bhavana gavaneu simḍhu śrīraghupatihi yaha mata bhāyaū,
yaha carita kali malahara jathāmati dāsa tulasī gāyaū.
sukha bhavana saṁsaya samana davana biṣāda raghupati guna ganā,
taji sakala āsa bharosa gāvahi sunahi saṁtata saṭha manā.

Dohā :

sakala sumarṅgala dāyaka raghunāyaka guna gāna,
sādara sunahī te tarahī bhava simḍhu binā jalajāna.60.

**iti śrīmadrāmacaritamānase sakalikalikuṣavidhvamsane
pañcamah sopānah samāptah.**

*Thus ends the fifth descent into the Mānasa lake of Śrī Rāma's
exploits, that eradicates all the impurities of the Kali age.*

श्रीहनुमान्जीकी आरती

आरती कीजै हनुमान लला की । दुष्टदलन रघुनाथ कला की ॥ टेक ॥
जाके बल से गिरिवर काँपै । रोग-दोष जाके निकट न झाँपै ॥
अंजनि पुत्र महा बलदाई । संतन के प्रभु सदा सहाई ॥
दे बीरा रघुनाथ पठाये । लंका जारि सीय सुधि लाये ॥
लंका सो कोट समुद्र सी खाई । जात पवनसुत बार न लाई ॥
लंका जारि असुर संहारे । सियारामजीके काज सँवारे ॥
लक्ष्मण मूर्छित पड़े सकारे । आनि सजीवन प्रान उबारे ॥

Śrī Hanumānjīkī Āratī

āratī kījai hanumāna lalā kī , duṣṭadalana raghunātha kalā kī .
jāke bala se girivara kāpai , roga-doṣa jāke nikaṭa na jhāpai .
amjani putra mahā baladāi , saṁtana ke prabhu sadā sahāi .
de bīrā raghunātha paṭhāye , laṁkā jāri sīya sudhi lāye .
laṁkā so koṭa samudra sī khāi , jāta pavanāsuta bāra na lāi .
laṁkā jāri asura saṁhāre , siyārāmajīke kāja sāvāre .
lakṣmaṇa mūrchita paRe sakāre , āni sajīvana prāna ubāre .

पैठि पताल तोरि जम-कारे । अहिरावन की भुजा उखारे ॥
 बायें भुजा असुर दलमारे । दहिने भुजा संतजन तारे ॥
 सुर नर मुनि आरती उतारे । जै जै जै हनुमान उचारे ॥
 कंचन थार कपूर लौ छाई । आरति करत अंजना माई ॥
 जो हनुमान (जी) की आरति गावै । बसि बैकुंठ परमपद पावै ॥

paṭhi patāla tori jama-kāre , ahirāvana kī bhujā ukhāre .
bāyē bhujā asura dalamāre , dahine bhujā saṁtajana tāre .
sura nara muni āratī utāre , jai jai jai hanumāna ucāre .
kaṁcana thāra kapūra lau chāi , ārati karata aṁjanā māi .
jo hanumāna (jī) kī ārati gāvai , basi baikumṭha paramapada pāvai .

श्रीरामायणजीकी आरती

आरति श्रीरामायनजी की । कीरति कलित ललित सिय पी की ॥
गावत ब्रह्मादिक मुनि नारद । बालमीक बिग्यान बिसारद ॥
सुक सनकादि सेष अरु सारद । बरनि पवनसुत कीरति नीकी ॥
गावत बेद पुरान अष्टदस । छओ सास्त्र सब ग्रंथन को रस ॥
मुनि जन धन संतन को सरबस । सार अंस संमत सबही की ॥
गावत संतत संभु भवानी । अरु घटसंभव मुनि बिग्यानी ॥
ब्यास आदि कबिबर्ज बखानी । कागभुसुंडि गरुड के ही की ॥
कलिमल हरनि बिषय रस फीकी । सुभग सिंगार मुक्ति जुबती की ॥
दलन रोग भव मूरि अमी की । तात मात सब बिधि तुलसी की ॥

Śrī Rāmāyaṇajīkī Āratī

ārati śrīrāmāyanajī kī, kīrati kalita lalita siya pī kī .
gāvata brahmādika muni nārada, bālamīka bigyāna bisārada .
suka sanakādi seṣa aru sārada, barani pavanasuta kīrati nīkī .
gāvata beda purāna aṣṭadasa, chao sāstra saba gramthana ko rasa .
muni jana dhana saṁtana ko sarabasa, sāra aṁsa saṁmata sabahī kī .
gāvata saṁtata saṁbhu bhavānī, aru ghaṭasaṁbhava muni bigyānī .
byāsa ādī kabibarja bakhānī, kāgabhusuṁḍi garuḍa ke hī kī .
kalimala harani biṣaya rasa phīkī, subhaga siṁgāra mukti jubatī kī .
dalana roga bhava mūri amī kī, tāta māta saba bidhi tulasī kī .

गीताप्रेस, गोरखपुरसे प्रकाशित सुन्दरकाण्ड

1349	सुन्दरकाण्ड सटीक मोटा टाइप (लाल अक्षरोंमें)	950	सुन्दरकाण्ड मूल गुटका
98	सुन्दरकाण्ड सटीक	1199	सुन्दरकाण्ड मूल लघु आकार
830	सुन्दरकाण्ड मूल मोटा ग्रन्थाकार (रंगीन)	1356	सुन्दरकाण्ड सटीक
99	सुन्दरकाण्ड मूल गुटका		बंगला
100	सुन्दरकाण्ड मूल मोटा टाइप	1204	सुन्दरकाण्ड मूल मोटा टाइप
1378	सुन्दरकाण्ड मूल मोटा टाइप (लाल रंगमें)		ओडिआ
858	सुन्दरकाण्ड मूल लघु आकार	753	सुन्दरकाण्ड सटीक
	गुजराती		तेलुगु
948	सुन्दरकाण्ड मूल मोटा टाइप	832	सुन्दरकाण्ड सटीक
			कन्नड

Sundarakāṇḍa

Ninth Reprint 2018 3,000

Total 33,000

❖ **Price : ₹ 20**
(Twenty Rupees only)

Printed & Published by :

Gita Press, Gorakhpur—273005 (INDIA)

(a unit of Gobind Bhavan-Karyalaya, Kolkata)

Phone : (0551) 2334721, 2331250, 2333030

web : gitapress.org e-mail : booksales@gitapress.org

Visit gitapressbookshop.in for online purchase of Gitapress publications.

Code 1550